

”

Marita Häkkinen, Katinka Käyhkö & Minna Bogdanoff

ENEMMÄN KUIN PELKKÄ PROJEKTI”

Supporting Immigrants in Higher Education in Finland

SIMHE-UniPID -pilottihankkeen yhteenveto

”Enemmän kuin pelkkä projekti”

Supporting Immigrants in Higher Education in Finland

SIMHE-UniPID -pilottihankkeen yhteenveto

Marita Häkkinen, Katinka Käyhkö & Minna Bogdanoff

The Finnish University Partnership for International Development (UniPID)

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylä 2017

Julkaisija:

The Finnish University Partnership for International Development (UniPID)

Jyväskylän yliopisto

Kuvitus: Nizar Rahme

Kansikuva: Iisamikulski / Flickr 2013

Kannet ja taitto: Ville Korhokangas

ISBN 978-951-39-7053-6 (nid.)

ISBN 978-951-39-7054-3 (PDF)

URN:ISBN:978-951-39-7054-3

Julkaisun pysyvä linkki: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-7054-3>

Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä 2017

Sisällys

Lukijalle	5
Alkusanat	7
Johdanto	9
Taustaa	9
UniPID-verkoston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun SIMHE-pilottihankkeet laajemman toiminnan pohjana	10
SIMHE-UniPID Jyväskylässä	12
Hankkeen alkuvaiheet	12
Tavoitteet, toiminnot ja hyvien käytänteiden levittäminen	12
Hankkeen tuki ja koordinaatio	14
Ohjaus- ja neuvontapalvelut	16
Lähestymistavat	16
Kohderyhmät.....	18
Ohjauksen ja neuvonnan toteutus käytännössä.....	19
Esimerkkejä koulutuspoluista	22
Ohjaajien työssäoppiminen.....	29
Palautetta ohjauspalvelusta	30
SIMHE-yhteistyö	32
Yhteistyöverkostot.....	32
Koulutusta ja osallisuutta ympäri Suomen	33
Tutkimusyhteistyö, kansainväliset verkostot ja seminaari	36
Koulutussuunnittelu ja kehittämistyö	39
Virtuaaliopinnot ja kesäkoulu yhteistyö.....	40
SIMHE-kehitystyö	43
Pohdintoja suomalaisesta korkeakoulutusjärjestelmästä	45
Loppusanat	50
Lähteet	52

LIITTEET

LIITE 1: Poimintoja SIMHE-UniPID -pilottihankkeen ohjaustilastoista.....	56
LIITE 2: SIMHE @Summer School -pilotti	59
LIITE 3: SEMINAARIN PALAUTEKOOSTE	63
LIITE 4: SIMHE-UniPID palautekysely	66

Lukijalle

Käsissäsi on vuonna 2016 käynnistetyistä *Supporting Immigrants in Higher Education in Finland* (SIMHE) -pilottihankkeista toisen, eli SIMHE-UniPIDin* toimintaa kokoava yhteenveto. Kyseessä on etenkin korkeakoulutoimijoille ja muille hankkeen sidosryhmille suunnattu käytännönläheinen kooste tehdystä, opitusta ja havaitusta.

Puhuessamme pilottihankkeiden toiminnoista käytämme tekstissä imperfektiä, sillä SIMHE-työn pilottiprojektivaihe on jo ohi. Monet aloitetuista ja raporttiin kootuista toiminnoista kuitenkin jatkuvat ja kehittyvät edelleen korkeakoulujen strategisen työn puitteissa. Tässä raportissa käytetään tietoisesti ja ensisijaisesti sanaa siirtolainen Suomeen saapuneista tai muuttaneista henkilöistä (ks. Abu-Hanna 2012). Lisäksi käytämme Urareitti-hankkeessakin käytettyä ilmaisua ”maahan muuttanut”.

Nimensä tämä julkaisu on saanut Koulutuksen tutkimuslaitoksen yliopistotutkijan David Hoffmanin huomiosta hänen pohtiessaan SIMHE-UniPID-pilottihankkeen kokonaistuloksia; lyhyestä kestosta ja vaatimattomista resursseista huolimatta SIMHE-UniPID-hankkeessa onnistuttiin hänen mukaansa tuomaan esille keskeisiä ruohonjuuritason näkökulmia, yhdistämään ne tutkimukseen ja saattamaan eri sidosryhmiä keskusteluyhteyteen. Näin hanke loi myös potentiaalista pohjaa uudentyyppiselle koulutuspoliittiselle päätöksenteolle koskien puutteellisesti ymmärrettyjä ja alituttuja aiheita. (Hoffman 2017, henkilökohtainen tiedonanto.) Piirroskuvituksesta vastaa arkkitehtuuria opiskellut teknillisten tieteiden kandidaatti Nizar Rahme.

Julkaisun rakenne etenee taustatilannetta kuvailevasta ja SIMHE-pilottihankkeet lyhyesti esittelevästä johdannosta SIMHE-UniPID-hankkeen ohjaus- ja neuvontapalvelujen lähestymistapoihin. Konkreettisten esimerkkien kautta lukijalla on mahdollisuus kurkistaa ohjaustyön arkeen. Hankkeen laaja yhteistyöverkosto tulee esitellyksi, samoin osa eri tahoilla jo toiminnassa olevista hyvistä käytännöistä. Lopuksi pohditaan kokonaisuuden antia siirtolaisten ja korkeakoulujen näkökulmista ja vedetään lankoja yhteen. Liitteistä löytyy tarkempaa tietoa yksittäisistä osa-alueista, kuten ohjauspalvelua hyödyntäneiden kokemuksista sekä hankkeen päätapahtumana järjestetyn seminaarin palautteesta.

Toivomme julkaisun rohkaisevan korkeakouluissa, muissa yhteistyöorganisaatioissa sekä erilaisissa projekteissa työskenteleviä pilotoimaan, etsimään ja löytämään käytännön kautta ja yhteistyössä maahan muuttaneiden kokemusasiantuntijoiden kanssa polkuja eteenpäin.

Tekijät

*UniPID = *Finnish University Partnership for International Development*
(lisätietoja: www.unipid.fi)

Alkusanat

Vuonna 2015 Suomeen tuli yhteensä 32 400 turvapaikanhakijaa. Heistä alaikäisiä oli 8 500, joista yksin maahan tulleita oli 3 024. Eurooppaan ja Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden lisääntymisen taustalla ovat useat pitkittyneet kriisit etenkin Lähi-idässä ja Afrikassa. Suurimmat Suomeen saapuneet hakijaryhmät ovat tulleet Irakista, Somaliasta, Albaniasta, Afganistanista ja Syyriasta. Tulijoiden määrä laski vuonna 2016, jolloin enää 5 657 turvapaikanhakijaa tuli Suomeen. Määrä on kuitenkin edelleen aikaisempia vuosia suurempi, ja tulevaisuuden ennakointi on haasteellista. Kansainvälinen tilanne jatkuu epävakana, sillä konfliktit Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueilla eivät osoita laantumisen merkkejä. Lisäksi Turkin tilanne nostaa kysymyksiä Euroopan unionin ja Turkin välisen pakolaissopimuksen ympärille. Onkin välttämätöntä, että Suomessa on varauduttu maahanmuuttajien koulutuspolkujen tukemiseen ja siihen, että heille on tarjolla riittävästi eritasoista kielenopetusta ja kotoutumista tukevia palveluja. Kasvava maahanmuutto lisää tarvetta maahanmuuttajien valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin kaikilla koulutustasoilla. Samoin korostuu tarve tutkintojen tunnustamiseen ja osaamisen tunnistamiseen sekä täydentäviin opintoihin. Myös ohjausta ja neuvontaa tarvitaan huomattavasti aiempaa enemmän.

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti syksyllä 2015 pikakartoituksen turvapaikanhakijoiden koulutus- ja työkokemusprofiilista. Profiilin ja turvapaikanhakijoiden ikärakennetietojen avulla pyrittiin saamaan kuva siitä, missä vaiheessa ja laajuudessa turvapaikanhakijat tulevat osallistumaan varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, miten he etenevät ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen ja korkeakouluopintoihin sekä missä vaiheessa he hyödyntävät vapaan sivistystyön mahdollisuuksia. Selvityksessä ilmeni, että neljänneksellä turvapaikanhakijoista on korkeakoulutausta; tutkinto 16 prosentilla ja opintoja 11 prosentilla. (Sandberg & Stordell 2016.)

Turvapaikanhakijamäärän nopea kasvu aiheutti välittömiä haasteita opetus- ja kulttuuriministeriön toimialalla. Ministeriö asetti marraskuussa 2015 ohjausryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella ja sovittaa yhteen turvapaikanhakijatilanteesta ja kasvavasta maahanmuutosta aiheutuvat lyhyen ja pitkän aikavälin toimenpiteet koulutusjärjestelmän kehittämiseksi. Ohjausryhmä jätti ehdotuksensa välittömästi käynnistettäväksi toi-

menpiteiksi opetus- ja kulttuuriministeriölle 29.1.2016 väliraportissaan *Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpite-esitykset* (OKM 2016a). Loppuraportti julkaistiin 15.2.2017 (OKM 2017a).

Maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminta on yksi väliraportin toimenpiteistä. Toiminnan tavoitteena on parantaa turvapaikanhakijoiden ja muiden maahanmuuttajien pääsyä korkeakoulutukseen sekä toimia keskitettyinä ohjauspisteinä korkeakouluissa. Korkeakoulut osallistuvat varhaisessa vaiheessa korkeakoulutettujen maahantulijoiden osaamisen tunnistamiseen sekä ohjaavat henkilöitä jatkokoulutukseen ja työelämään. Vastuukorkeakoulut tuntevat alueen ja koko maan tutkinto- ja täydennyskoulutusmahdollisuudet ja pyrkivät sujuvoittamaan maahanmuuttaneiden pääsyä korkeakouluopintoihin ohjaamalla henkilöitä sopiville koulutuspoluille. Vastuukorkeakoulut toimivat yhteistyössä esimerkiksi Opetushallituksen, vastaanottokeskusten sekä TE-toimistojen kanssa. Helmikuussa 2016 Metropolia Ammattikorkeakoulussa ja Jyväskylän yliopistossa UniPID-verkostossa käynnistyneiden pilottien tavoitteena on ollut rakentaa valtakunnallisesti toimiva malli, joka olisi sovellettavissa muihinkin korkeakouluihin. Toiminta osoitti heti tarpeellisuutensa ja hyödyllisyytensä, ei pelkästään turvapaikanhakijoiden vaan myös pidempään maassa olleiden parissa. Maahan muuttaneiden opiskelijoiden kohtaaminen ei ole uusi asia korkeakouluissa, mutta siinä on vielä paljon parannettavaa. On ollut ilo laajentaa verkostoa vuoden 2017 alusta lähtien Karelia-ammattikorkeakoulun, Oulun ammattikorkeakoulun sekä Helsingin ja Turun yliopiston kanssa. Vastuukorkeakouluverkosto tukee, helpottaa ja toiminnallaan kehittää koko korkeakoulusektorin työtä maahanmuuttaneiden osaamisen paremmassa hyödyntämisessä – ja ennen kaikkea sujuvoittaa näiden opiskelijoiden korkeakouluopintojen ohjausta.

Ylitarkastaja Kaisu Piironen, opetus- ja kulttuuriministeriö

Johdanto

Taustaa

Siirtolaisuus Suomeen ei ole ilmiönä uusi, mutta vuoden 2015 tapahtumat vauhdittivat siitä käytävää keskustelua. Suomeen saapui tuolloin lähes 32 500 turvapaikanhakijaa, kun viimeisten kymmenen vuoden aikana heitä on vuosittain saapunut 1 500 – 6 000 (Maahanmuuttovirasto 2017b). Suomeen tulleiden siirtolaisten määrä on viime vuosikymmenien aikana kasvanut tasaisesti. Vuonna 1990 Suomessa oli siirtolaistautaisia henkilöitä noin 37 600, kun vuonna 2015 heitä oli jo lähes 340 000 eli noin 6,2 prosenttia koko väestöstä. (Tilastokeskus 2017.) Muuton syyt ovat moninaisia. Osa on saapunut Suomeen humanitaarisista syistä, mutta useimmiten siirtolaisuuden taustalla ovat perhesiteet, työskentely tai opiskelu (Maahanmuuttovirasto 2017a).

Turvapaikanhakijoiden määrän kasvaessa myös koulutusjärjestelmän ja koulutusten kehittämistarpeet nousivat esiin. Kävi ilmeiseksi, etteivät aiemmat toimintamallit ja olemassa olleet rakenteet toimineet riittävän joustavasti muuttuneessa tilanteessa. Lisäksi myös pidempään Suomessa asuneiden siirtolaisten kysymyksiin koulutusjärjestelmästä ja -tarjonnasta kaivattiin vastauksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön syksyllä 2015 toimeenpanema selvitys ja sitä varten kerätty otos osoittivat, että turvapaikanhakijoilla oli monenlaista koulutusta ja työkokemusta (Sandberg & Stordell 2016). Tulosten mukaan 49 %:lla kartoitukseen osallistuneista turvapaikanhakijoista oli peruskoulun jälkeisiä opintoja tai suoritettuja tutkintoja lukiossa, ammatillisessa koulutuksessa tai korkeakoulutuksessa. Korkeakoulutasoisia opintoja tai tutkintoja suorittaneiden osuus oli 27 %. Selvitys antaa aihetta pohtia, miten turvapaikanhakijoiden ja muiden siirtolaisten osaamisen tunnistamista ja koulutuksia voitaisiin kehittää joustavammaksi. (mts.) Eri puolilla Suomea myöhemmin tehtyjen selvitysten tulokset tuottavat vieläkin heterogeenisemmän kokonaiskuvan (ks. esim. Niskala 2016): maahan tulleilla on mitä erilaisimpia koulutustaustoja, joten yksinkertaisten ja kaikille sopivien pakettiratkaisujen löytäminen on mahdotonta.

Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset -raportissa (OKM 2016a) yhtenä toimenpiteenä ehdotettu korkeakoulutettujen ja korkeakoulukelpoisten tulijoiden kysymyksiin

paneutuva vastuukorkeakoulutoiminta käynnistyi pilotteina Metropolia Ammattikorkeakoulussa ja UniPID-verkostossa Jyväskylän yliopistossa maaliskuussa 2016. Toiminta sai englanninkieliseksi nimekseen *Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE)*. Opetus- ja kulttuuriministeriö tiedotti hankkeesta ja sen tarjoamista palveluista huhtikuussa (ks. OKM 2016b). Jatkossa esittelemme lyhyesti molemmat pilottihankkeet ennen keskittymistä SIMHE-UniPID-pilottihankkeen toimintoihin.

UniPID-verkoston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun SIMHE-pilottihankkeet laajemman toiminnan pohjana

Metropolia Ammattikorkeakoulun SIMHE-pilottihanke panosti erityisesti ohjaus- ja neuvontapalveluihin sekä osaamisen tunnistamisen kehittämiseen. Korkeakoulukelpoisille ja korkeakouluopintoja tai -tutkinnon suorittaneille siirtolaisille tarjottiin henkilökohtaista ohjausta. Hankkeen puitteissa järjestettiin pilottivaiheessa myös *Guidance Generalia*-yleisöluentoja, joissa kerrottiin Suomen koulutusjärjestelmästä ja korkeakouluihin hakemisesta sekä kuultiin myös vierailevia luennoitsijoita. (Stenberg & Autero 2016.) SIMHE-Metropolia kehitti pilottivaiheessa aktiivisesti myös osaamisen tunnistamisen palveluita. Nämä oleskeluluvan jo saaneille, tekniikan ja liiketalouden tutkinnon suorittaneille tarjotut palvelut sisälsivät kartoitettavia vaiheita (mm. asiantuntijahaastatteluja ja osaamisen itsearviointia) ja mahdollisuuksia osaamisen osoittamiseen näyttöjen sekä niihin kytkeytyvien työelämäprojektien avulla. Osallistuja sai osaamisen kartoituksesta yhdessä Opetushallituksen ja TE-toimiston kanssa kehitetyn dokumentin, jossa kerrottiin, mitä osaamista oli tunnistettu ja miten, sekä kuvattiin osallistujan mahdollista täydennyskoulutuksen tarvetta ja suomalaisen tutkintoalaan sisältyvät osaamista. Työelämäprojektin suorittaneet saivat myös opintorekisteriotteen. Osaamisen tunnistamisen palvelun todettiin tukevan myös työnantajia siirtolaistaustaisten työntekijöiden osaamiseen liittyvissä kysymyksissä. Edellä mainittujen toimintojen lisäksi Metropolian SIMHE-hankkeessa verkostoiduttiin aktiivisesti maahanmuuttosektorin toimijoiden kanssa erityisesti pääkaupunkiseudulla. (Metropolia 2017.) SIMHE-Metropolian toiminnot ja palvelut sekä niiden kehittäminen jatkuvat ammattikorkeakoulun nykyisen strategisen toiminnan puitteissa.

Jyväskylän yliopiston SIMHE-UniPID-pilottihankkeen toiminta helmikuusta 2016 maaliskuuhun 2017 rakentui Suomessa asuvien korkeakoulutettujen ja korkeakoulutuksesta kiinnostuneiden siirtolaisten ohjauksesta, tälle kohderyhmälle suunnattujen virtuaaliopintojen järjestämisen tukemisesta rahoitushaulla sekä verkostoitumisesta ja yhteistyöstä erilaisten sidosryhmien, kuten korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten, vastaanotto- ja monikulttuurikeskusten, Opetushallituksen, TE-toimistojen ja muiden keskeisten viranomaisten sekä siirtolaisuusmatematiikan tutkijoiden kanssa. Tässä raportissa kuvataan erityisesti, miten SIMHE-UniPID on ohjannut ja tukenut Suomeen muuttaneita henkilöitä kiinnostavilla korkeakoulutuspoluilla, verkostoitunut alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti sekä osallistunut koulutuspolitiikkaan keskusteluun, koulutussuunnitteluun ja tutkimusyhteistyöhön.

Vuoden 2017 alusta siirtolaisten korkeakoulutusta tukeva SIMHE-työ on laajentunut ja muuttunut pilottiprojekteista korkeakoulujen peruspalveluihin, kuten opintopalveluihin ja hakijapalveluihin, integroitavaksi toiminnaksi. Korkeakouluopintojen sujuvoittaminen edellyttää yhteistyötä korkeakoulujen sisällä ja välillä, ja vastuukorkeakoulujen tehtävänä on toimia tukena kaikille suomalaisille korkeakouluille jatkossa tarkemmin muotoiltavalla tavalla. SIMHE-työtä jatketaan nyt kuudessa vastuukorkeakoulussa opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa käytyihin neuvotteluihin perustuvan strategisen rahoituksen turvin. Kuten jo esipuheesta kävi ilmi, kansallisen vastuutehtävän vastaanottaneita korkeakouluja ovat jo aiemmin työtä pilotoineiden Jyväskylän yliopiston ja Metropolia Ammattikorkeakoulun lisäksi Helsingin yliopisto, Turun yliopisto, Karelia-ammattikorkeakoulu ja Oulun ammattikorkeakoulu.

SIMHE-UniPID Jyväskylässä

Hankkeen alkuvaiheet

Operatiivisesti vastuukorkeakoulutoiminnan SIMHE-UniPID-pilottihanke käynnistyi Jyväskylän yliopistossa maaliskuussa 2016, jolloin hankkeen kaksi projektikoordinaattoria aloittivat työskentelyn. Hankkeen alkuvaiheessa projektikoordinaattorit kokosivat toimijakenttää koskevaa tietoa, kartoittivat yhteysverkostoa korkeakouluissa, lähialueilla ja kansallisesti sekä muodostivat ohjaus- ja neuvontatyötä tukevaa käsitystä kohderyhmien korkeakoulutusmahdollisuuksista ja -tarpeista. Lisäksi laadittiin toimintasuunnitelmaa ja tiedotteita sekä rakennettiin verkkosivuja. Ohjaus- ja neuvontapalvelut, joita pidettiin yllä pilottivaiheen loppuun saakka, käynnistettiin 20.4.2016.

Jyväskylässä maahanmuuton vastuukorkeakoulutoiminnan pilottihanke toteutettiin Jyväskylän yliopiston koordinoiman UniPID-verkoston (Finnish University Partnership for International Development) toimesta. UniPID edistää yliopistojen globaalia vastuuta ja yhteistyötä kansainvälisen ja kestävän kehityksen kysymyksissä. Verkostoon kuuluu tällä hetkellä yhdeksän suomalaista yliopistoa, joten toimiminen kansallisella tasolla oli lähtökohtaisesti luontevaa myös lopulta SIMHE-UniPID-nimen saaneelle pilottihankkeelle. Sekä ohjattavia että heitä kiinnostavia koulutuksia löytyi ympäri Suomea. Tämä edellytti ohjaajilta intensiivistä tiedottamista ja tiedonhakua.

Tavoitteet, toiminnot ja hyvien käytänteiden levittäminen

SIMHE-UniPID-hankkeessa pyrittiin kehittämään ja mallintamaan ohjauksellisia käytänteitä korkeakoulujen kehittämistyön tueksi sekä ohjattavien koulutuksen, tutkintojen ja koulutuksellisten intressien tunnistamiseksi ja eri viranomaistahojen hoitaman osaamisen tunnustamisen helpottamiseksi. Kansallisessa koordinaatiopisteessä tarjottiin ohjausta ja neuvontaa korkeakoulujärjestelmään ja -opintoihin sekä koulutuspoluilla etenemiseen liittyvissä kysymyksissä. Ohjauskeskusteluissa pyrittiin yksilöllisesti tukemaan ohjattavan henkilön koulutussuunnitelmia sekä opintovaihtoehtojen kartoitusta ja löytämistä. Tukea tarjottiin myös

koulutusten ja kurssien hakuvaiheissa sekä esimerkiksi pätevytyymiseen vaadittavien täydentävien opintojen etsimisessä.

Ohjauksen kehittäminen, mallintaminen ja tarjoaminen edellytti laajaa yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. SIMHE-UniPID-pilottihanke käynnisti alueellisen ja kansallisen tason sidosryhmäverkostojen luomisen, joka jatkuu Jyväskylän yliopiston strategisesti rahoitetun toiminnan puitteissa. Suoraan ohjausprosesseihin linkittyviä sidosryhmiä ovat korkeakoulut ja mahdolliset muut oppilaitokset, kotoutumiskouluttajat, TE-toimistot, KELA, vastaanottokeskukset, alueelliset ohjaustahot ja -hankkeet, CIMO (vuonna 2016), Opetushallitus ja muut osaamisen tunnustamista hoitavat viranomaiset sekä oleskelulupakysymyksissä Maa-hanmuuttovirasto. Ohjauksen lähestymistavasta ja tavoitteista keskusteltiin yhdessä Jyväskylän yliopiston, Metropolia Ammattikorkeakoulun, muiden korkeakoulujen sekä oppilaitosten ja myös kansainvälisesti ohjausalan asiantuntijoiden kanssa. Verkostojen kehittäminen jatkuu, jotta sujuva tiedonkulku ja matalan kynnyksen yhteydenpito voisivat tukea koulutuksen kehitystyötä ja yksilöllisiä koulutuspolkuja.

SIMHE-UniPID-pilottihankkeessa kartoitettiin korkeakoulujen käytänteitä koulutusten toteuttamisessa ja hallinnollisissa toimenpiteissä sekä välitettiin niistä tietoa ohjattaville ja yhteistyötahoille. Käytänteiden

levittämistä toteutettiin paitsi arkisessa ohjaus- ja koordinoitavuudessa myös puheenvuoroissa erilaisissa kotimaisissa ja kansainvälisissä tapahtumissa. Hankkeen päätapahtumana järjestettiin yliopistosektorille suunnattu, maahanmuuton ja korkeakoulutuksen kysymyksiä käsitellyt monialainen seminaari, josta tehtiin myös julkaisu *”Open the Doors!” Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.-14.12.2016 in Jyväskylä* (Käyhkö, Bontenbal & Bogdanoff 2017). Seminaarin päätavoitteena oli tukea ja tiivistää korkeakoulutuksen, hallinnon, tutkimuksen ja kokemuksen välistä tiedonvaihtoa ja yhteistyötä.

Pilottihankkeen ja seminaarin puitteissa siirtolaisuuteen perehtyneitä tutkijoita rohkaistiin verkostoitumaan ja osallistumaan keskusteluun koulutustarjonnasta, kielikysymyksistä, opetuksesta ja ohjauksesta, koulutusjärjestelmien kehittämisestä ja muista keskeisistä korkeakoulutuksen osa-alueista. SIMHE-UniPID myös tarjosi turvapaikanhakijoille ja pakolaisille mahdollisuuksia osallistua asiantuntijoina keskusteluihin koulutuksen ja tutkimuksen foorumeilla (mm. Kasvatustieteen päivät ja ETMU-päivät 2016). Lisäksi hanke on aktivoinut yhteiskunnallista keskustelua siirtolaisuuden tematiikasta ja pyrkinyt tuomaan esille korkeakoulutusrakenteiden ja -opetuksen kehittämistarpeita. SIMHE-UniPID-pilottihankkeen toiminnot kohdistuivat näin ollen kaikkien yliopistojen perustehtävien, eli koulutuksen, tutkimuksen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen alueille (ks. Yliopistolaki 558/2009, 2 §).

Hankkeen tuki ja koordinaatio

SIMHE-työn tukena toimi – ja toimii edelleen – kansallinen ohjausryhmä, johon kuuluu jäseniä opetus- ja kulttuuriministeriöstä, työ- ja elinkeinoministeriöstä, Opetushallituksesta (myös CIMO:sta ennen vuotta 2017) sekä eri korkeakouluista. Ohjausryhmä oli SIMHE-pilottihankkeiden tärkeä tuki, joka seurasi työn etenemistä sen eri vaiheissa ja selvitti ruohonjuuritasolla havaittujen haasteiden taustoja laajemmin. Jyväskylän yliopistossa tärkeässä roolissa toimi myös koordinaatioryhmä, joka koostui SIMHE-UniPID-pilottihankkeen aikana yliopiston keskushallinnon, koulutus- ja kansainvälisten palveluiden, kielikeskuksen, opettajankoulutuslaitoksen, avoimen yliopiston sekä Soveltavan kielitutkimuksen keskuksen ja Koulutuksen tutkimuslaitoksen asiantuntijoista. Koordinaatioryhmä tuki SIMHE-UniPID-hankkeen projektikoordinaattoreita erityi-

sesti korkeakoulutuksen hallintoon, kielitematiikkaan ja siirtolaisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja yhteistyöverkostojen suunnittelussa.

Hankkeen eri vaiheisiin osallistui osa-aikaisen projektipäällikön, kahden päätoimisen projektikoordinaattorin sekä ohjaus- ja koordinaatioryhmien lisäksi myös UniPID-verkoston työntekijöitä, kolme korkeakouluharjoittelijaa, kaksi tutkimusavustajaa ja useita kokemusasiantuntijoita. Maaliskuun alusta 2017 alkaen Jyväskylän SIMHE-ohjaus- ja neuvontapalvelut sekä kehittämistyö siirtyivät UniPID-verkostosta Jyväskylän yliopiston koulutuspalveluihin.

Ohjaus- ja neuvontapalvelut

Lähestymistavat

Ohjaus- ja neuvontapalvelujen tarjoaminen oli yksi SIMHE-UniPID-pilot-tihankkeen ydintehtävistä Jyväskylän yliopistossa. Ohjauksella ja neuvonnalla tarkoitetaan Puukarin ja Korhosen (2013) mukaan vuorovaikutuksellisia toimintoja, joilla tuetaan ihmisiä löytämään itselleen sopivia ratkaisuja yhteiskunnassa elämisen haasteisiin. Ohjaus eroaa neuvonnasta siten, että siinä pyritään ymmärtämään ohjattavan elämäntilannetta syvällisesti ja kokonaisvaltaisesti, kun taas neuvonnassa ote on ratkaisukeskeisempi. (Puukari & Korhonen 2013, 15–16.) SIMHE-UniPID-hankkeen tarjoama ohjausta voi luonnehtia riittävän ajan antamiseksi kysymysten esittämistä varten. Näin voitiin yhdessä pohtia henkilön koulutuksellista taustaa ja kiinnostuksen kohteita sekä keskustella koulutuspolun jatkamisesta ja sen reunaehdoista Suomessa. Hankkeen puitteissa tarjottu neuvonta puolestaan oli jatkotoimien konkreettista kartoittamista, tarvittavien yhteyshenkilöiden tavoittamista, koulutusohjelmien ja opetussuunnitelmien läpikäyntiä sekä hakuvaiheiden selvittelyä yhdessä ohjattavan kanssa.

Puukari ja Korhonen (2013) ovat lähestyneet ohjausta monikulttuurisesta näkökulmasta kulttuurierojen nostamia kysymyksiä painottaen, mutta SIMHE-UniPID-hankkeen ohjausta kannatteleva ajatus oli, että vuorovaikutustilanteissa vaikuttavat aina moninaiset kulttuurit ja näkökulmat riippumatta esimerkiksi osapuolten kotimaista (ks. myös Onnismaa 2007, 49). Ohjauskeskusteluissa keskiössä olivat ohjattavien elämän- ja koulutuskokemuksista nousevat kysymykset ja osapuolten jaettu asiantuntijuus: ohjattava on oman elämänsä, tilanteensa ja ratkaisujensa asiantuntija, ja ohjaaja puolestaan hallitsee ohjausprosessin ammatillisesti (Onnismaa 2007, 27).

Ohjauksessa pohditut kysymykset nousivat ennen kaikkea ohjattavalta itseltään, hänen koulutuksellisista tarpeistaan, kiinnostuksen kohteistaan ja niistä haasteista, joita hän on kohdannut etsiessään tietoa koulutuksesta ja opintoihin hakeutumisesta ja asettuessaan itselleen uuteen ympäristöön ja yhteiskuntaan. Ohjauksella pyrittiin tukemaan ohjattavan suunnitelmia, konkreettisia hakutoimia ja opintoihin valmistautumista Suomessa, jonka koulutusjärjestelmä ei välttämättä

ollut hänelle entuudestaan tuttu. Mielekkään ohjaustyön tekeminen onkin edellyttänyt ohjaajilta kykyä ja halua ymmärtää suomalaista koulutusjärjestelmää ja siinä käytettäviä ilmaisuja ja konventioita siirtolaisen näkökulmasta. Lisäksi on täytynyt erityisesti keskustelun avulla muodostaa käsitystä niistä järjestelmistä, joissa ohjattava on tottunut toimimaan.

Toisaalta ohjaukseen osallistui myös henkilöitä, joilla oli jo paljonkin kokemusta suomalaisesta korkeakoulutuksesta, esimerkiksi avointen korkeakoulujen kursseista, erilaisiin projekteihin osallistumisesta korkeakouluissa, korkeakoulun ja työelämän yhteishankkeista tai vaihto-opiskelusta Suomessa. Tällöin ohjattava ei useinkaan tarvinnut ohjausta intressiensä hahmottamiseksi suomalaisessa korkeakoulutuksessa tai neuvoja sopivien koulutusten etsimisessä. Paremminkin hän kaipasi täsmällistä tietoa, kuten koulutusala- tai oppiainekohtaisia haku- tai yhteystietoja ja tapaamisten sopimista avainhenkilöiden kanssa edetäkseen prosessissa eteenpäin.

Ohjauskeskusteluissa lähtökohtana oli pyrkimys ymmärtää ohjattavan elämäntilannetta erityisesti koulutuksellisten ja ammatillisten kysymysten näkökulmasta. Koska ohjaukseen hakeutui myös suuri määrä turvapaikanhakijoita, keskusteltiin usein oleskelulupaan ja toimeentuloon liittyvistä kysymyksistä. Ohjaustyöskentelyn tärkeimpiä menetelmiä olivat kuuntelu, kysyminen ja turvallisen ilmapiirin luominen. Keskusteluissa kerrottiin tarjolla olevista koulutusmahdollisuuksista ja esimerkiksi oleskeluluvan ja opiskelun välisistä kysymyksistä mahdollisimman realistisesti osoittaen samalla, että ohjattavan kysymykset (vaikka niihin ei olisi näkyvissä konkreettisia ratkaisuja) olivat arvokkaita ja ansaitsivat tulla vastatuiksi. Ratkaisu- ja toimintavaihtoehdoista keskusteltiin yhdessä, muita yhteyshenkilöitä kontaktoiden sekä erilaisten verkkopalvelujen tarjoamaa informaatiota hyödyntäen. Ohjauksen yhteydessä kysyttiin esimerkiksi neuvoa ja tukea jatkoprosesseihin henkilöiltä, jotka toimivat ohjattavaa kiinnostavien koulutusten yhdyshenkilöinä, korkeakoulujen hakijapalveluissa, opintososiaalisten tukien asiantuntijoina, AHOT-viranomaisina, Maahanmuuttovirastossa tai ohjaustehtävissä TE-toimistoissa sekä vastaanottokeskuksissa. SIMHE-UniPID:n työstä saadun kokemuksen mukaan siirtolaistaustaisten ohjattavien koulutuspolkujen tukeminen ja sujuvoittaminen edellyttää toimivaa, monialaista ja sektorienvälistä verkostoa.

Kohderyhmät

SIMHE-UniPID-hankkeen ohjaus- ja neuvontapalvelujen kohderyhmänä olivat Suomessa asuvat siirtolaiset, joilla on taustallaan korkeakouluopinnoja tai -tutkintoja tai kotimaassa suoritettua korkeakoulukelpoisuuden antavat opinnot. Kelpoisuus korkeakouluopintoihin tarkoittaa käytännössä sitä, että henkilö on suorittanut joko toisen asteen opinnot Suomessa tai vastaavat ulkomaiset opinnot, jotka kyseisessä maassa antavat kelpoisuuden korkeakouluopintoihin (Yliopistolaki 558/2009, 37 §; Ammattikorkeakoululaki 932/2014, 25 §). Ohjaus- ja neuvontapalveluja hyödynsivät pääasiassa henkilöt, jotka etsivät itselleen sopivia korkeakouluopintoja, reittejä alemman tai ylemmän korkeakoulu- tai tohtorintutkinnon loppuun saattamiseen tai mahdollisuuksia pätevöityä jo olemassa olevaan ammattiinsa Suomessa. Esimerkiksi lääkärin ja terveydenhuoltoalan ammatissa ei voi toimia ilman Valviran päätöstä (Valvira 2017). Ulkomailla opettajan koulutuksen suorittanut saa virkakelpoisuuden Opetushallituksen päätöksellä (Opetushallitus 2016). Opettajana voi kuitenkin työskennellä esimerkiksi määräaikaisessa työsuhteessa ilman pätevyyttä. Tämä luonnollisesti vaikuttaa merkittävästi palkkatasoon.

Ohjattavien joukossa oli turvapaikanhakijoita, pakolaisia, maassa jo pitkään asuneita, Suomeen työskentelemään tulleita tai esimerkiksi perhesyiden vuoksi maahan saapuneita. Lain mukaan turvapaikanhakijat voivat hakea opiskelupaikkaa ja ottaa sen vastaan, mikäli he täyttävät kyseisen koulutuksen opiskelijavalintakriteerit, ja myös oppisopimuskoulutus on mahdollinen vaihtoehto (OKM 2017b). Opiskelu tarjoaa myös mielekkään vaihtoehdon tilanteessa, jossa yleinen työmarkkinatilanne ei edesauta nopeaa työllistymistä. Hankkeen kohderyhmänä olivat Suomessa asuvat henkilöt, mutta palvelun puitteissa vastattiin myös joihinkin ulkomailta tulleisiin tiedusteluihin koulutusmahdollisuuksista Suomessa.

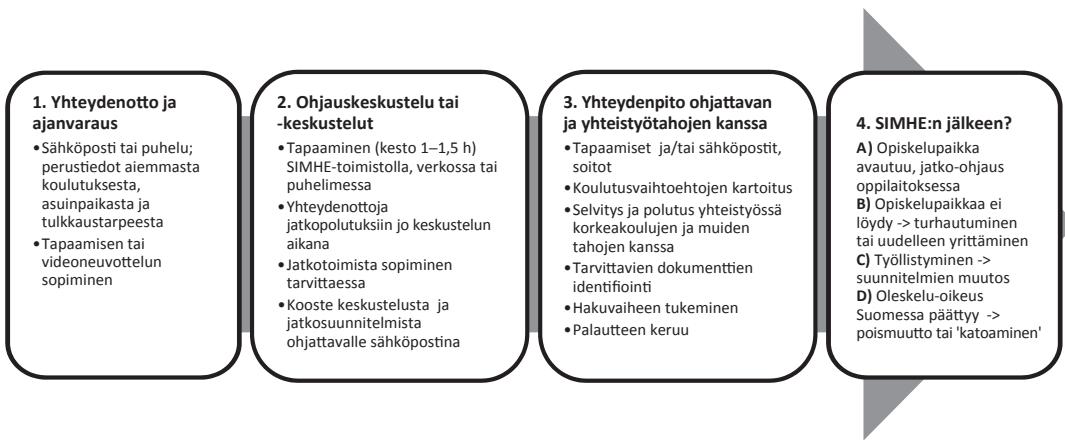
Reilun vuoden mittaisen pilottivaiheen aikana SIMHE-UniPID:n toimipisteessä annettiin yksilöohjausta 130 henkilölle. Yksittäisten ohjattavien kanssa käytiin tarvittaessa useampiakin keskusteluja. Ohjattavista noin 40 % oli naisia ja pieni enemmistö miehiä. Useimmat olivat kotoisin Irakista, Afganistanista tai Venäjältä, ja yhteensä lähtömaita oli 24. Suurin osa ohjattavista oli turvapaikanhakijoita. Tyypillisiä opiskelutaloja olivat tietotekniikka, kaupalliset alat sekä rakennustekniikka, mutta kaiken kaikkiaan koulutusalojen kirjo oli suuri humanistisista aloista ja kasvatustieteistä lääketieteisiin ja oikeustieteelliseen alaan. Valtaosalla

ohjaukseen hakeutuneista oli joko suoritettut tai kesken jääneet kandidaattitasoiset opinnot, mutta joukossa oli myös yksittäisiä lukiolaisia, useita maisteriopiskelijoita tai maisterintutkinnon suorittaneita sekä joi-takuita jatko-opiskelijoita ja tohtorintutkinnon jo suorittaneita henkilöitä (ks. liite 1). Ohjaukseen osallistuneista pieni osa on oman ilmoituksensa mukaan päässyt suorittamaan oman koulutusalsansa kursseja tai tutkin-to-opintoja johonkin korkeakouluun ja osa opiskelee kielikursseilla tai kotoutumiskoulutuksessa, mutta systemaattista tietoa jatkopoluista ei pilottivaiheessa kerätty. Palvelua käyttäneille kuitenkin tehtiin kolmikie-linen ohjauksen palautekysely (ks. liite 4).

Ohjauksen ja neuvonnan toteutus käytännössä

SIMHE-UniPID tarjosi yksilöllistä ohjausta kasvokkain Jyväskylän toimi-pisteellä, puhelimitse, sähköpostitse sekä videoneuvottelujen ja verkkopu-heluiden välityksellä. Keskustelukielet olivat suomi, englantia ja espanja, ja tarpeen mukaan hyödynnettiin myös tulkkeja. Tulkkausta käytettiin noin kymmeneen ohjauskeskusteluun lähinnä suomen ja arabian, farsin tai kur-di-soranin välillä. Henkilökohtaisen ohjauksen lisäksi SIMHE-UniPID jär-jesti myös yleisempiä info- ja keskustelutilaisuuksia sekä ryhmämuotoista neuvontaa esimerkiksi vastaanottokeskuksissa ja erilaisissa monikulttuu-

Kuvio 1. Ohjausprosessi.

risissa hankeryhmissä lähinnä Keski-Suomen alueella. Näihin tilaisuuksiin osallistui noin 200 henkilöä. Yhteydenottoja saatiin 37 eri paikkakunnalta, tosin lähes puolet ohjattavista edusti alueellisesti Keski-Suomea.

Ohjausprosessi alkoi ohjattavan tai hänen suomalaisen tukihenkilön-
sä yhteydenotosta ja ajanvarauksesta sähköpostitse tai soittamalla SIMHE-UniPID:n työntekijälle. Tällöin sovittiin keskustelun ajankohdasta, tavasta ja mahdollisesta tulkkauksen tarpeesta. Lisäksi käytiin lyhyesti läpi ohjattavan koulutustausta ja -intressit sekä muuta keskusteluun orientoivaa informaatiota. Tämän jälkeen ohjattava ja jompikumpi SIMHE:n ohjaajista kävivät ohjauskeskustelua kasvokkain, videoneuvotteluna tai puhelimitse. Soveltuvien koulutuspolkujen kartoittamiseksi otettiin yhteyttä tarvittaviin tahoihin, kuten yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin, muihin oppilaitoksiin, ammattipätevyysien tunnustamista tekeviin viranomaisiin, TE-viranomaisiin, Opetushallitukseen ja yksittäisissä tapauksissa myös Maahanmuuttovirastoon. Oheinen kuvio 1 havainnollistaa ohjausprosessin tyypillistä kulkua.

Siirtolaiset saivat ohjauksen myötä eväitä hakeutua itselleen sopiviin koulutuksiin. Sen lisäksi että ohjaustapaamisissa kirkastettiin yhdessä ohjattavien tulevaisuuden suunnitelmia ja etsittiin mahdollisia koulutuksellisia ratkaisuja, avustettiin ohjattavia tarvittaessa myös korkeakoulujen hakuprosesseissa. Apua tarjottiin esimerkiksi hakulomakkeiden käytössä. Vaikka hankkeen lähtökohtaisena tavoitteena oli ohjata

nimenomaan korkeakoulukelpoisia siirtolaisia korkeakouluopintojen pariin, annettiin neuvontaa satunnaisesti ja tarvittaessa myös muun tyyppisistä koulutuksista kiinnostuneille. Pilottihankkeen aikana havaittiin selkeä tarve SIMHE-palvelua vastaavalle ammatillisen koulutuksen ohjauspalvelulle ja asia vietiin edelleen ministeriön toimenpide-ehdotukseksi saakka (ks. OKM 2017a).

Ohjauksessa pohdittiin usein myös ohjattavan opiskelun aikaiseen toimeentuloon liittyviä seikkoja. Tutkintoa opiskelevien turvapaikanhakijoiden ei ole mahdollista saada opintotukea, sillä oikeus Kelan etuuksiin alkaa vasta oleskeluluvan saamisesta. Vastaanottoraha puolestaan ei muiden kulujen jälkeen riitä esimerkiksi avoimen yliopiston opintomaksujen eikä etenäkään lukuvuosimaksujen kattamiseen. Oleskeluluvan saanut henkilö voi opiskella päätoimisesti ja saada opintotukea. Työttömänä ollessaan henkilö voi saada koulutukseen kotoutumisaikana työttömyysetuuden ja kotoutumisajan jälkeen opintoja voidaan tukea omaehtoisena koulutuksena, mutta näissä tapauksissa opiskelusuunnitelma tulee olla työvoimatoimistossa hyväksytty osaksi kotoutumis- tai työllistymissuunnitelmaa. Mikäli tämä ei ole mahdollista, oikeus työttömyysetuuteen katkeaa. Mikäli henkilö opiskelee niin sanotuissa polkuopinnoissa, ei häntä katsota päätoimiseksi opiskelijaksi, vaikka hän käytännössä opiskelisivikin tutkintoon tähdäten.

Esimerkkejä koulutuspoluista

Useimmiten ohjaukseen hakeutunut henkilö toivoi joko voivansa hakea korkeakouluopintoihin yliopistoon tai ammattikorkeakouluun, jatkaa kotimaassaan keskeytyneitä – useimmiten kandidaattitason – korkeakouluopintoja Suomessa, edetä maisteriopintoihin aikaisemmin suoritetun kandidaatin tutkinnon pohjalta tai jatkaa tohtoriopiskelijaksi. Ohjaukseen osallistui myös maisterin tutkinnon suorittaneita henkilöitä, joiden tutkinto oli jo Opetushallituksessa rinnastettu suomalaisen ylempään korkeakoulututkintoon ja jotka halusivat pätevyitä opettajaksi Suomessa. Suomalaisissa korkeakouluissa tarjottavista ja korkeakoulutettuja hyödyttävistä suomen kielen opinnoista – tai lähinnä niiden puutteesta kielenoppimisen korkeammilla tasoilla – keskusteltiin vilkkaasti.

Konkreettisista koulutusvaihtoehdoista keskusteltiin monipuolisesti. Mahdollisia jatkopolkuja olivat esimerkiksi englanninkieliset ammatti-

korkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot, yliopistojen kansainväliset maisteriohjelmat, avointen ammattikorkeakoulujen polkuopinnot, avointen yliopistojen opetustarjonta (lähinnä yksittäiset kurssit tai opintokokonaisuudet), tieteelliset jatko-opinnot, pedagogiset opinnot, oppisopimuskoulutus, ammattiopistojen koulutukset, aikuislukio, S2-opinnot tai muut kieliopinnot (esimerkiksi englannin opinnot), kansanopistojen koulutustarjonta, kielitestit (TOEFL), kielikurssit (OLS) tai muut lyhyet kurssit.

Ohjaukseen hakeutuneilla siirtolaisilla oli pääsääntöisesti korkea motivaatio päästä opiskelemaan suomalaisiin korkeakouluihin, ja he olivat aktiivisia ja itseohjautuvia vaihtoehtojen selvittämisessä. Samalla he saattoivat olla myös turhautuneita tilanteeseensa. Sopivia koulutusvaihtoehtoja ei ollut helppo löytää, eikä niitä kaikilla aloilla ollut välttämättä edes tarjolla. Tarkkaan rajatut hakijat koulutuksiin hidastavat prosessia merkittävästi, ja lisäksi erityisesti turvapaikanhakijoiden kohdalla epävarma elämäntilanne aiheuttaa ylimääräistä kuormitusta.

Seuraavassa on kuvattu case-tyyppisesti SIMHE-UniPID:n ohjattavien koulutustaustaa ja konkretisoitu mahdollisia opintopolkuja Suomessa. Tapausten henkilöt ovat kuvitteellisia.

- *Henkilö A on saapunut Suomeen turvapaikanhakijana syksyllä 2015 ja saanut pakolaisstatuksen. Kotimaassaan hän on suorittanut lukion, ja hän on kiinnostunut hakeutumaan informaatioteknologian opintoihin Suomessa. Hän ei toistaiseksi osaa suomea, mutta englannin kieltä hän on opiskellut lukiossa ja puhuu sitä kohtuullisen hyvin. Hänen äidinkielensä ja opiskelukielensä kotimaassa on arabia.*

Henkilö A:n kanssa pohditaan hakeutumista korkeakouluopintoihin valmentavaan koulutukseen. Valmentavia koulutuksia järjestävät esimerkiksi jotkin korkeakoulut ja kansanopistot. Lukuvuoden mittainen valmentava koulutus evästää korkeakoulujen pääsykokeisiin, tutustuttaa koulutusalan opintoihin sekä kehittää kielitaitoa (S2/R2) ja akateemisia opiskelutaitoja. Opinnot voivat oikeuttaa opintotukeen tai työttömyysetuuteen. Lisäksi hänelle tehdään lisenssi englannin kielen opiskelua varten Erasmus+:n *Online Linguistic Support (OLS)* -kielivalmennuspalveluun.

- *Henkilö B on saapunut Suomeen perhesyistä vuosi sitten ja saanut oleskeluluvan. Hän on käynyt kotimaassaan lukion. Hän hallitsee kotoutumiskoulutusjakson jälkeen suomen kielen perusteet ja tekee töitä perheensä ravintolassa. Hän puhuu myös englantia sujuvasti. Hänen toiveenaan on päästä suorittamaan sosiaali- ja terveysalan opintoja ja työllistyä Suomessa sairaanhoitajan tehtäviin. Hänen äidinkiелensä on hindi ja opiskelukieli englanti.*

Henkilö B:n kanssa keskustellaan kielitaidon kehittamisestä. Hänen on mahdollista opiskella lisää suomen kieltä esimerkiksi aikuislukiossa, avoimissa korkeakouluissa tai kansalaisopistossa. Myös verkko-opintoina voi opiskella, mutta toimivan kielitaidon saavuttamiseksi kontaktiopetukseen osallistuminen olisi tärkeää. Kun kielitaito on riittävä, hän voi hakeutua esimerkiksi korkeakouluopintoihin valmentavaan koulutukseen tai ammatikorkeakoulun sairaanhoitajaopintoihin, joita on tarjolla myös englanniksi. Hänen on kuitenkin hyvä miettiä työllistymistä Suomessa valmistumisen jälkeen ja tämän vuoksi opiskella aktiivisesti suomen kieltä.

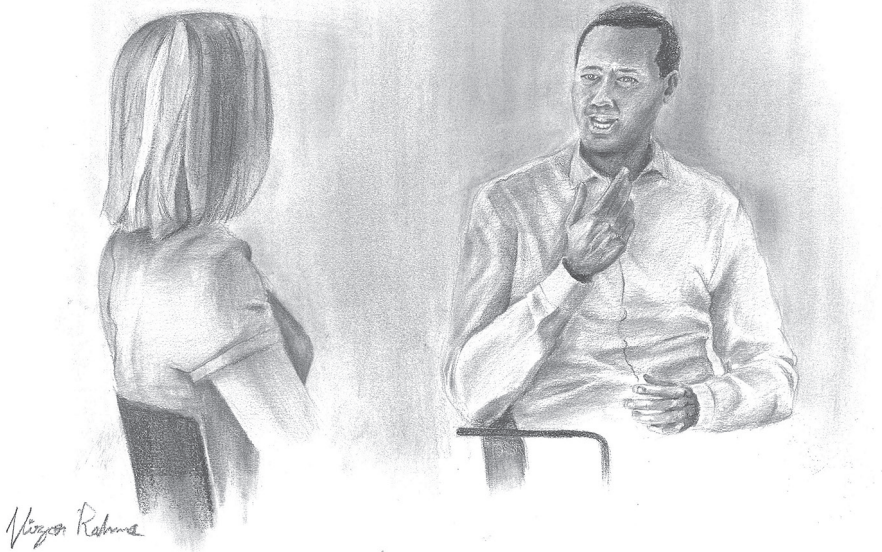
- *Henkilö C on muuttanut Suomeen avioituttuaan suomalaisen puolisonsa kanssa kolme vuotta sitten. Hän on kotimaassaan suorittanut Master of Science tutkinnon ja päteväitynyt matematiikan opettajaksi. Henkilö C:llä on työkokemusta opetusosalta vuoden verran ennen Suomeen muuttoa, mutta Suomessa oman alan töitä ei ole löytynyt. Suomen kieltä melko sujuvasti käyttävä henkilö C haluaisi täydentää opintojaan siten, että hän olisi pätevä opettamaan matematiikkaa suomalaisissa yläkouluissa ja lukioissa. Hänen äidinkiелensä on englanti.*

Luonnontieteiden maisterin tutkinto voidaan rinnastaa Opetushallituksen päätöksellä Suomessa suoritettuun ylempään korkeakoulututkintoon. Opettajan kelpoisuuden saaminen sen sijaan vaatii lisäopintoja sekä opetettavassa aineessa eli matematiikassa että kasvatustieteessä. Myös opettajan pedagogisia opintoja tulee täydentää. Jotta henkilö C voisi hakeutua pedagogisiin opintoihin yliopistoon, hänen suomen kielen taitonsa tulee yleisellä kielitutkinnolla osoitettuna olla tasolla C1 (tai-

totaso 6). Tämän tason opintoja ei juuri ole tarjolla suomalaisissa korkeakouluissa. Yhteydenotoilla ohjaajakollegoihin eri korkeakouluissa ja erityisesti niiden avoimiin korkeakouluihin selvitetään, missä S2-kielikursseja olisi tarjolla ja voisiko henkilö C opiskella niitä esimerkiksi avoimissa korkeakouluissa, sillä hän ei ole vielä tutkinto-opiskelijana suomalaisessa korkeakoulussa. Myös itseopiskelumateriaalia ja verkko-opintoja voidaan hyödyntää. Matematiikan opintojen osalta selvitetään mahdollisuuksia hakeutua opiskelemaan kursseja avoimeen yliopistoon tai esimerkiksi erillisvalinnan kautta jonkin yliopiston matemaattis-luonnontieteelliseen tiedekuntaan. Tässä havaitaan, että eri yliopistojen tiedekunnilla voi olla hyvin erilaisia käytäntöjä, eivätkä ns. erillisopinnot välttämättä ole kaikkialla mahdollisia.

- *Henkilö D on hakenut Suomesta turvapaikkaa. Kotimaassaan hän on suorittanut opintoja englanniksi liiketalouden alalta, mutta kandidaatin tutkinto on kesken. Hän haluaisi jatkaa opintojaan Suomessa ja edetä myöhemmin maisteriopintoihin. Henkilö D:n äidinkieli on arabia, ja hän on opiskellut kansainvälisessä koulussa ja yliopistossa englanniksi.*

Henkilö D:lle kerrotaan mahdollisuudesta hakeutua ammattikorkeakoulujen tarjoamiin englanninkielisiin kandidaattitason opintoihin. Joissakin ammattikorkeakouluissa on tarjolla myös valmentavia liiketalouden ohjelmia, jotka soveltuvat turvapaikan saaneilla myös kotoutumiskoulutukseksi. Valmentavat ohjelmat kehittävät suomen kielen taitoa ja suomeksi opiskelun valmiuksia korkeakoulussa sekä oikeuttavat työttömyysturvaan. Henkilö D:lle on tärkeää tietää myös valmentavien opintojen jälkeisen tutkintoon johtavan koulutuksen vaikutuksesta kotoutumiskoulutukseen pääsyyn ja toimeentuloon, mikäli hän saa turvapaikan ja asettuu asumaan Suomeen. Henkilö D:n kanssa käydään läpi avointen korkeakoulujen tarjontaa liiketalouden alalla sekä mahdollisuuksia opiskella englantia ja suomea. Hänelle tehdään myös lisenssi Erasmus+:n OLS-kielivalmennustyökaluun, jonka avulla voi opiskella muun muassa englantia ja huhtikuusta 2017 alkaen myös suomea.

- *Henkilö E on saapunut hiljattain Suomeen turvapaikanhakijana. Hänellä on tekniikan alan kandidaatin tutkinto mutta ei dokumentteja suoritetusta tutkinnosta. Hän on kiinnostunut saman alan englanninkielisistä maisteriopinnoista Suomessa. Henkilö E:n äidinkieli on dari, ja hän keskustelee sujuvasti englanniksi. Suomen kielen opiskeluun hänellä on ollut vain vähän mahdollisuuksia vastaanottokeskuksessa.*

Henkilö E:n kanssa keskustellaan mahdollisuudesta ja turvallisuudesta tiedustella tutkintotodistusta hänen kotiyliopistostaan. Sovitaan, että tutkintotodistusta tiedustellaan kotiyliopistosta niin sanottuna yliopisto-organisaatioiden välisenä toimena. Suomalaisen yliopiston opintopalveluista kirjoitetaan tiedustelukirje, jonka henkilö E välittää kotiyliopistonsa hallintoon. Tiedustelun tuloksena tutkintotodistus faksataan kotiyliopistosta suomalaiseen yliopistoon. Tämä avaa henkilö E:lle mahdollisuuden hakea ammattikorkeakoulujen ohjelmiin halutessaan jo todistusta odotellessa, sillä pääsykoevaiheeseen saa osallistua ilman todistusta, ja todistuksen voi toimittaa myöhemmin. Kokonaan ilman todistusta tai ilman tietoa sen saamisesta ei ole mahdollista hakea ammattikorkeakouluun, vaan on odotettava

oleskeluluvan saamista. Henkilö E:n kanssa käydään läpi eri korkeakoulujen englanninkielisiä maisteriohjelmia, kysytään lisätietoa hakumenettelyistä suoraan kustakin korkeakoulusta, avataan lukuvuosimaksujen problematiikkaa sekä kerrotaan tutkintokoulutuksen ja mahdollisen kotoutumiskoulutuksen välisestä suhteesta ja toimeentulovaikutuksista. Yhdessä selvitetään myös englannin kielitaidon osoittamiseen liittyviä testejä sekä niihin osallistumista ja valmentautumista. Kun henkilö E etenee hakuvaiheeseen, hänen kanssaan käydään läpi hakuprosessin kokonaisuutta. Motivaatiokirjeen kirjoittamisen tueksi keskustellaan siitä, millaisia ilmaisutapoja suomalaisissa korkeakouluissa on tapana käyttää vastaavia asiakirjoja laadittaessa.

- *Henkilö F on saanut turvapaikkaprosessin kautta oleskeluluvan Suomesta. Luonnontieteellisen alan tohtoriopinnot ovat jääneet kotimaassa kesken, ja hän haluaisikin jatkaa väitöskirjan tekoa Suomessa. Henkilö F:n äidinkieli on arabia, hänellä on sujuva englannin ja ranskan kielen taito ja hän hallitsee suomen kielen alkeet.*

Henkilö F:n kanssa keskustellaan yleisluontoisesti hänen suunnitelmistaan ja tutkimusintresseistään, tutkitaan luonnontieteellisten alojen tohtorikoulutusten sivustoja suomalaisissa korkeakouluissa, kerrotaan jatko-opintohaun pääpiirteistä ja etsitään kontaktiksi professori tai amanuenssi, joka voisi tukea jatko-opintosuunnitelman laatimisessa. Henkilö F:n kanssa selvitetään myös vertaisohjauksen mahdollisuutta SIMHE:n ja Akavan mentoriverkostojen kautta. Lisäksi keskustellaan suomalaisissa akateemisissa yhteisöissä toimimisesta ja kommunikoinnista esimerkiksi sähköpostitse, joihin liittyen henkilö F:llä on kysymyksiä.

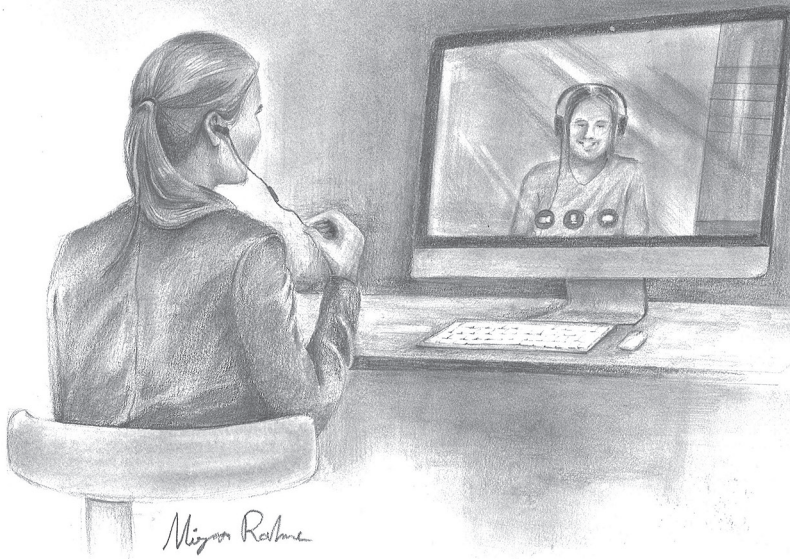
- *Henkilö G on kotimaassaan opiskellut insinööriksi ja tehnyt alan töitä noin kymmenen vuoden ajan. Hän on muuttanut hiljattain Suomeen ja osallistuu kotoutumiskoulutukseen. Henkilö G on alkanut haaveilla alanvaihdosta muttei ole varma, mitä lähtisi opiskelemaan ja miten prosessissa kannattaisi edetä. Hän saapuukin SIMHE:n ohjaukseen kuullakseen erilaisista*

vaihtoehtoista, opiskelemiseen liittyvistä käytännteistä ja opiskeluajan toimeentulosta Suomessa. Henkilö G on varannut tulkin. Hänen äidinkielenä on fulani. Aiemmat opinnot on suoritettu ranskaksi, ja myös venäjä on varsin sujuvaa.

Henkilö G:n kanssa ryhdytään kartoittamaan erilaisia aloja ja ammatillisiakin opintopolkuja, jotka saattaisivat kiinnostaa häntä. Pohdinnan ja ohjauskeskustelun tuloksena henkilö G päättää jatkaa kotoutumiskoulutuksessa. Henkilön omien tavoitteiden edistämiseksi etsitään mahdollisuuksia osallistua korkeakouluissa vaadittavaa kielitaitoa edistäviin opintoihin. Henkilön ikä ja itse maksavalle opiskelijalle liian kallis hinta rajoittavat pääsyä nuorisotakuun puitteissa rahoitettuihin 18–29-vuotiaille suunnattuihin koulutuksiin ja perhetilanne estää opiskelun toisaalla, joten jäljelle jää avointen korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön tarjonta. Henkilö G saa SIMHE:stä tukea kurssivalintoihin. Samalla muistutetaan, että suunnitellut opinnot tulee hyväksyttää ensin työvoimatoimistossa, jotta ne eivät esimerkiksi ole määrältään niin laajoja, että oikeus työttömyysetuuteen voisi katketa. Ajatus korkeakoulutason tutkinto-opinnoista jää odottamaan, ”mutta ei unohdu!”.

- *Henkilö H saapui Suomeen kolme vuotta sitten suorittamaan maisterintutkintoa englanninkieliseen tutkinto-ohjelmaan, ja opinnot ovat nyt valmiit. Henkilö H on opintojensa ohessa suorittanut muutaman suomen kielen kurssin yliopistolla, ja hän hallitsee kielen jo melko hyvin. Hän kokee kuitenkin, että tarvitsisi suomen kielen taidolleen vahvistusta voidakseen työskennellä suomalaisessa työyhteisössä. Henkilö H:n alalla englanti on pääasiallinen työkieli, mutta suomea tarvitaan viikoittain esimerkiksi suomalaisten yhteistyökumppaneiden kanssa neuvoteltaessa.*

Henkilö H ei voi osallistua työvoimapolitiittiseen kotoutumiskoulutukseen ja saada suomen kielen opetusta siellä, sillä kotoutumisaika on kulunut umpeen. Henkilö H:n kanssa selvitetäänkin mahdollisuuksia opiskella suomen kieltä avoimessa korkeakoulutuksessa, aikuislukiossa tai kansalaisopistossa. Sopivan

haastavia kursseja ei kuitenkaan juuri tarjota varsinkaan henkilöille, jotka eivät ole tutkinto-opiskelijoina korkeakouluissa. Henkilö H:n kohdalla optimaalista olisi, että korkeakoulut tarjoaisivat vaativan tason suomen kielen kursseja avoimina opin-
toina, jolloin kursseille voisivat hakeutua myös jo valmistuneet opiskelijat sekä muut tämän tasoisia suomen kielen kursseja tarvitsevat henkilöt.

- *Henkilö I on asunut Suomessa n. 10 vuotta. Hän puhuu sujuvaa suomea ja on jo vuosien ajan tehnyt töitä järjestösektorilla. Hän kuitenkin kokee, että hänellä olisi aiemman koulutuksensa ja osaamisensa pohjalta mahdollisuuksia toimia paljon vaativammassakin tehtävissä. Henkilö I ottaa yhteyttä SIMHE:een keskustellakseen siitä, millaisia vaihtoehtoja hänellä voisi olla.*

Ohjauskeskustelussa käydään läpi henkilön koulutus- ja työhistoriaa. Käy ilmi, että hän on ennen Suomeen tuloaan toiminut omalla alallaan erittäin vastuullisissa tehtävissä. Hänellä on Eu-

roopan ulkopuolelta hankitut kahden eri pääaineen maisteritutkinnot, vuosien työkokemus ja paljon hallinnollista osaamista. Äidinkielen ja suomen lisäksi hallussa on kaksi muuta vahvaa kieltä. Osaamispotentiaaliinsa nähden henkilö I on selvästi alimitoitetuissa tehtävissä. Toisaalta taukoa oman alan tehtävistä on jo kertynyt paljon, eikä etenäkään toinen aloista tunnu enää mielekkäältä. Keskustelussa käydään läpi monia potentiaalisia vaihtoehtoja. Lopulta mielenkiintoisimmalta alkavat vaikuttaa aikuisopettajan tehtävät ja suomi toisena kielenä -opettajan pätevyys. Jatko-ohjaus keskitetäänkin näihin vaihtoehtoihin, ja koulutuspolku alkaa avautua.

Ohjaajien työssäoppiminen

Ohjauspalvelun avautumisen (20.04.2016) ja pilottihankkeen päättymisen (28.02.2017) välinen aika opetti paljon myös ohjaajille itselleen. Heti ensimmäisten ohjausten myötä oivallettiin, että tärkeintä todellakin oli kuuntelu. Esimerkiksi perusteellisesti valmistellut alkukartoituslomakkeet jätettiin nopeasti pois käytöstä, sillä niiden täyttäminen osoittautui hankalaksi. Ohjaustyön arki opetti, millaisia erilaisia merkityksiä muun muassa maisteriopinnoilla on eri koulutusjärjestelmissä. Maisteriopinnoista puhuminen ei välttämättä tuntunut ohjattavasta luonteelta, vaikka ohjaaja katsoi, että kolmen tai neljän vuoden korkeakoulussa opiskelun tai valmiin kandidaattitutkinnon jälkeen maisteriopinnot voisivat jo pian tulla kyseeseen. Yhteisymmärrykseen päästiin kyselemällä lisää lähtömaan kandidaattiopintojen kestosta (yleisimmin 4-6 vuotta), oivaltamalla, että henkilön kotimaassa vain pieni osa korkeakoulututkinnon suorittaneista tekee maisterin tutkinnon, ja vastavuoroisesti kertomalla, mitä maisterin tutkinto suomalaisessa korkeakoulutuksessa nykyään tarkoittaa. Entä miten edes ehdottaa yleisen kielitutkintotodistuksen hankkimista ranskan kielessä henkilölle, joka on opiskellut koko koulutuksensa ranskaksi ja toiminut Euroopan ulkopuolisessa kotimaassaan ranskan opettajana? Huumorintaju ja suomalaisen järjestelmän ihmettely yhdesä ohjattavan kanssa auttoivat usein eteenpäin.

Opimme myös ottamaan selvää mitä erilaisimmista koulutuksista ympäri Suomea. Ohjauksen ohella rakennetut yhteistyöverkostot olivat tässä työssä tärkein tuki. Opimme, kuinka ohjauskeskustelu voi onnistua

silloinkin, kun sekä ohjattava että tulkki ovat tahoillaan puhelinten päässä tai mitä tehdä, kun ajan varanneen henkilön ammattikoulutuksesta kiinnostunut ystäväkin tulee mukaan ohjauskeskusteluun. Ruuhka-aikoina olimme kiitollisia siitä, että voimme edelleen ohjata henkilöitä myös Metropolian SIMHE-palvelun piiriin, ja arvostimme mahdollisuutta jakaa kokemuksia puolin ja toisin. Opimme, että puolentoista tunnin keskustelua voi seurata useiden päivien tiedonhakuprosessi. Ennen muuta opimme olemaan ihmisiä ihmisille, emme tietopankkeja tai viranomaisia. Tätä saimme myös hyvää palautetta.

Työn myötä ymmärsimme, kuinka monisuuntainen ohjaajan tehtävä lopulta on. Kovin usein niin sanotut ohjattavan ongelmat ovat lopulta järjestelmän ongelmia, joista ohjaustilanne antaa arvokasta tietoa. Tätä tietoa voi ja tulee käyttää niin palvelua tarjoavan organisaation kuin laajemmankin järjestelmän kehittämiseksi. Tätä varten tarvitaan kuitenkin kanavia, joiden kautta tiedon eteenpäin vieminen mahdollistuu – muuten tieto ja oppiminen pysähtyvät yksittäisiin työntekijöihin eikä tarvittavia muutoksia saada käynnistettyä.

Palautetta ohjauspalvelusta

Pilottihankkeen päätösvaiheessa kerättiin Jyväskylän ohjauspalveluun yhteyttä ottaneilta henkilöiltä palautetta (ks. liite 4). Sähköpostitse kaikille henkilökohtaista ohjausta saaneille lähetettyyn palautekyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, arabiaksi tai englanniksi. Kyselyyn vastasi yhteensä 44 henkilöä eli noin 32 % kyselyn saaneista. Vastaamisen hetkellä 36 % vastaajista oman ilmoituksensa mukaan opiskeli päätoimisesti, 34 % odotti oleskelulupaa, 23 % oli työttömänä, 5 % työskenteli ja 2 % asui muualla kuin Suomessa.

Vastausten perusteella SIMHE-UniPID:n tarjoamiin palveluihin oltiin monella tasolla hyvin tyytyväisiä. Yhteyden ottaminen palveluun oli koettu pääosin helpoksi, ja henkilökunta oli kyennyt vastaamaan yhteydenottoihin riittävän nopeasti. Noin 90 % vastanneista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että SIMHE-UniPID:n ohjaajat olivat ammattitaitoisia ja ymmärsivät asiakkaiden tilanteet. Kehitysehdotuksena esitettiin, että ohjaajiin voisi kuulua myös siirtolaisia, jotka hallitsevat asiakkaiden puhumia kieliä ja tuntevat lähtömaiden koulutusjärjestelmiä. Tämä onkin tärkeä asia SIMHE-työn tulevaisuudessa huomioitavaksi.

Lähes kaikki (93 %) kyselyyn vastanneista olivat joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että heitä oli ohjauksessa kuunneltu ja kunnioitettu. Palaute kertoo siitä, että SIMHE-UniPID:n ohjauspalvelun lähtökohdat eli kuunteleminen ja asiakkaan kohtaaminen yksilönä toteutuivat käytännössä jo hyvin, mutta kehitettävääkin vielä on. Kokonaistyytyväisyyttä ja ohjauskeskustelun jälkeistä asioiden edistämistä koskevissa vastauksissa oli kuitenkin melko suurta hajontaa muiden kysymysten vastauksiin verrattuna. Vaikka noin puolet vastanneista ilmoitti olevansa täysin tyytyväisiä palveluun ja asioidensa hoitoon, oli vastaajien joukossa myös näihin asioihin tyytymättömiä.

Yleisin ohjaukseen liittyvistä ongelmista oli keskusteltujen vaihtoehtojen sopimattomuus: koulutuspolut, jotka ohjauksessa nousivat esiin, eivät kiinnostaneet osaa vastaajista tai koulutukset eivät lopulta olleetkaan heille mahdollisia. Osa olisi kaivannut enemmän tukea opintoihin hakeutumisessa, ja joillekin oman paikan löytäminen tuntui haastavalta. Koulutusjärjestelmä rakenteineen ei nykyisellään vielä tarjoa kaikille realistisia kouluttautumisen polkuja, ja osa vastaajista kokikin jääneensä vaille vastauksia. Osittain tilanteeseen vaikutti myös pilotoinnin ajankohdista – palvelu päästiin aloittamaan vasta kevään yhteishaun jälkeen. Toisaalta lukuvuosimaksujen voimaantulo jarrutti merkittävästi hakeutumista kansainvälisiin tutkinto-opintoihin joulu-tammikuussa 2016-2017.

Yhteistyöverkostot

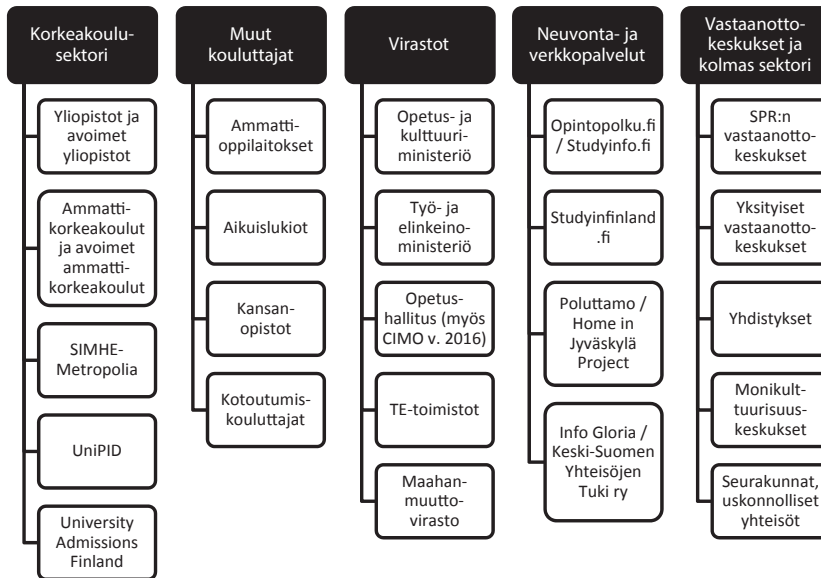
SIMHE-UniPID:n pilottihankkeeseen kuului siirtolaisten ohjaamisen ja neuvonnan sekä koulutusvaihtoehtojen kartoittamisen lisäksi olennaisesti myös monipuolista yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Hankkeessa luotiin verkostoja eri toimijoiden välille ja aktivoitiin niin siirtolaisten koulutustarpeisiin liittyvää keskustelua kuin alan tutkimustakin. Yhteistyön tavoitteena oli sujuvoittaa viestintää ja tiedonkulkua siirtolaisten parissa toimivien organisaatioiden ja instituutioiden välillä.

Jyväskylän SIMHE-UniPID-hankkeen pääkumppaneita olivat korkeakoulutasolla kaikki suomalaiset yliopistot ja ammattikorkeakoulut. SIMHE-Metropolia-pilottihankkeen kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä ja kehitettiin toimintaa yhdessä. Korkeakoulujen lisäksi yhteyttä pidettiin säännöllisesti vastaanottokeskuksiin erityisesti Keski-Suomessa mutta myös muualla maassa. Joihinkin vastaanottokeskuksiin tehtiin myös vierailuja hankkeen puitteissa. SIMHE-UniPID tuki myös vastaanottokeskusten henkilökuntaa ja vapaaehtoisia koulutusmahdollisuuksien etsimisessä turvapaikanhakijoille.

Virastotasolla SIMHE-UniPID:n keskeisiä yhteistyötahoja olivat opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus, TE-toimistot ja Maahanmuuttovirasto. Lisäksi yhteistyöverkostot kattoivat *University Admissions Finland* -palvelun, muita opiskelijavalinnoissa avustavia tahoja, kuntatoimijoita (mm. Kotona Jyväskylässä -hankkeen ja siihen kuuluvan Polttamo-ohjauspalvelun), sekä kolmannen sektorin toimijoita, kuten SPR, monikulttuurikeskuksia ja erilaisia yhdistyksiä.

SIMHE-UniPID rakensi yhteyksiä myös muun muassa Bremenin, Göteborgin, Coimbran, Brightonin, Catanian, Harokopion ja Pariisin yliopistoihin, EU-tason toimijoihin (Itä- ja Pohjois-Suomen ja Länsi-Suomen EU-toimistot, EAIE, ESREA:n siirtolaisuuden, transnationalisuuden ja rasismin verkosto, CESIE, Nuffic, DAAD, Foundation for Refugee Students) sekä osallistui OECD:n toteuttamaan kotouttamispolitiikan kehittämistarpeiden kartoitukseen.

Yhteistyökumppaneiden kartoittaminen ja yhteydenotot niihin olivat SIMHE-UniPID-hankkeen tavoitteiden kannalta ensiarvoisen tärkeitä. Toimivien yhteyksien myötä tietoa siirtolaisten koulutusmahdollisuuksista

Kuvio 2. SIMHE-UniPIDin yhteistyöverkostot Suomessa.

sista ja niihin liittyvistä teemoista oli mahdollista välittää sujuvasti toimijalta toiselle, eikä SIMHE-UniPID:n pilottihankkeessa toteutettu ohjaus olisi ollut mahdollista ilman näitä yhteyksiä. Yhteistyön avulla vältettiin myös toimintojen päällekkäisyyksiä ja varmistettiin, että SIMHE:n toiminnot ovat täydentäneet olemassa olevia rakenteita tarkoituksenmukaisella tavalla.

Koulutusta ja osallisuutta ympäri Suomen

Yksi SIMHE:n pilottivaiheen tehtävistä oli kartoittaa sellaisia koulutusmahdollisuuksia ja hankkeita, joiden tavoitteena on edistää siirtolaisten kouluttautumista. Hankekentän moninaisuudesta saa kuvaa vaikkapa tutustumalla pelkästään ESR-rahoitteisten kotoutumishankkeiden listaan (*Kestävää kasvua ja työtä* -ohjelma 2016). Eri puolilla Suomea on parhailaan käynnissä tai päätökseen saatettuna useita eri rahoittajien tuella tai vapaaehtoisvoimin toteutuvia hankkeita ja projekteja, joissa osallistetaan siirtolaisia ja erityisesti turvapaikanhakijoita korkeakoulujen ja muiden oppilaitosten toimintaan. Esittelemme seuraavassa niistä muutamia esimerkkejä.

Kesällä 2016 CIMO ja opetus- ja kulttuuriministeriö toteuttivat kyselyn, jolla selvitettiin, millaisia tukitoimia suomalaisilla korkeakouluilla oli turvapaikanhakijoille ja pakolaisille. Kyselyyn vastasi 19 korkeakoulua. Tuloksista selvisi, että useimmissa korkeakouluissa tukitoimet olivat käynnistyneet vuoden 2015 aikana. Yleisimpiä tukitoimia olivat opiskelijoiden toteuttamat projektit ja aloitteet (17), kieli- ja kulttuuripinnot (13) sekä vapaa-ajan toiminta (12). Haasteita toiminnalle asettivat esimerkiksi kielimuuri, tiedonkulkuun ja kokonaisuudenhallintaan liittyvät seikat sekä ongelmat koordinaatiossa ja yhteistyössä eri toimijoiden välillä. Yhteenvetona kyselyn tuloksista voikin todeta, että verkostoille ja sujuvalle tiedonvälitykselle nähtiin olevan suurta tarvetta (CIMO 2016.)

Tampereen yliopistossa aloitettiin lukuvuonna 2015–2016 vapaaehtoisten opiskelijoiden ja opettajien yhteistyönä *Let's work together* -toiminta, jonka puitteissa turvapaikanhakijoille on avattu pääsy muutamille kursseille sekä järjestetty luentosarja monikulttuurisuudesta. Hankkeeseen on kuulunut myös yliopistolla järjestettyä varhaiskasvatuksellista toimintaa turvapaikanhakijalapsille sekä kerhon ohjaamista vastaanottokeskuksessa. (Peltonen 2016.) Monikulttuurisuuden teemat ovat Tampereen yliopistolla olleet ajankohtaisia aiemminkin. Yliopistolla käynnistyi jo vuonna 2009 *Kuulumisia*-hanke, joka tarjoaa suomenkielistä täydennyskoulutusta opetus- tai ohjaustehtävissä työskenteleville siirtolaisille. Hankkeessa järjestetään pedagogisia, monialaisia ja täydentäviä opintoja, jotka mahdollistavat opiskelijoiden pätevytyksen opettajaksi suomalaisen koulutusjärjestelmän vaatimusten mukaisesti. Vuoden 2016 loppuun mennessä koulutukseen oli osallistunut noin 150 opiskelijaa 38 maasta. (Yli-Jokipii 2016.)

Hanken & SSE Executive Education aloitti keväällä 2016 *Business Lead* -ohjelman, jonka puitteissa 40 korkeasti koulutettua turvapaikanhakijaa pääsi opiskelemaan suomalaista ja eurooppalaista liike-elämää ja organisaatiokulttuuria, yritysstrategiaa, taloushallintoa sekä markkinointia. Ohjelman tavoitteena oli edistää turvapaikanhakijoiden kaksisuuntaista kotoutumista, ja lähiopetuksen lisäksi siihen sisältyi mobiilioppimista, mentorointia ja kahden kuukauden työharjoittelu suomalaisessa yrityksessä. Koulutusohjelma toteutettiin yhteistyössä Svenska Handelshögskolanin ja mobiilipalveluyritys Funzin kanssa. (Hanken & SSE 2016.)

Itä-Suomen yliopiston *Opinsauna*-hankkeessa on kehitetty yhdessä vapaan sivistystyön toimijoiden kanssa muun muassa kursseja, opin-

topiirejä ja harrastusmahdollisuuksia turvapaikanhakijoille. Joensuun kampuksen tietojenkäsittelytieteiden laitoksella on kehitetty turvapaikanhakijoille ja muille siirtolaisille tarkoitettuja älylaite-sovelluksia, ja Savonlinnan opettajankoulutuslaitos on tehnyt vastaanottokeskusten kanssa tiivistä yhteistyötä opetusharjoittelujen muodossa. (Kylänpää 2016.) Lisäksi Itä-Suomen yliopiston kesäkoulussa 2016 pilotoitiin kahden hiljattain pakolaisstatuksen saaneen henkilön osallistumista omien alojensa kursseille (ks. liite 2).

Åbo Akademin avoin yliopisto avasi turvapaikanhakijoille mahdollisuuden opiskella kursseilla veloitusetta. Syksyn 2016 aikana kymmenen turvapaikanhakijaa osallistui avoimen yliopiston kursseille. Useimmat opiskelivat suomea vieraana kielenä, mutta myös tietojenkäsittelytieteiden verkkokurssit herättivät kiinnostusta. Lisäksi hieman yli kymmenen turvapaikanhakijaa pääsi suorittamaan yksittäisiä kursseja kansainvälisiin maisteriohjelmiin yhdessä tutkinto-opiskelijoiden kanssa. (Gräsbeck 2016.)

Lapin yliopistossa ja Lapin ammattikorkeakoulussa on vuodesta 2015 alkaen ollut käynnissä hanke *Maahanmuuttajien korkeakoulutus – tie tutkintoon*. Hankkeen tavoitteena on edistää Lapin alueella asuvien siirtolaisten koulutusta ja työllistymistä. Siirtolaisille on tarjottu korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta ja ohjausta sekä mahdollisuus opiskella avoimessa yliopistossa tai avoimessa ammattikorkeakoulussa opintokokonaisuuksia, joita voidaan hyödyntää korkeakouluihin hakeuduttaessa. Pitkällä tähtäimellä hankkeen odotetaan tuovan monipuolisuutta Lapin alueen elinkeinorakenteeseen. (Lapin yliopisto 2015.)

Myös Kajaanin ammattikorkeakoulu tarjoaa siirtolaisille suunnattua korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta. *NewLife – maahanmuuttajien ammattikorkeakouluopintoihin valmentava tukikoulutus* on laajuudeltaan 30 opintopistettä, ja sen tavoitteena on edistää Kainuun alueella asuvien siirtolaisten kotoutumista, kouluttautumista ja työelämään siirtymistä (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2016). Lisäksi Turun ammattikorkeakoulu järjestää liiketalouden korkeakouluopintoihin valmentavaa koulutusta siirtolaisille (Turun ammattikorkeakoulu 2016).

Ammattikorkeakouluissa käynnistettiin syksyllä 2015 kolmivuotinen *Urareitti*-hanke, johon osallistuu ammattikorkeakouluja ja muita oppilaitoksia ympäri Suomen. Urareitin tavoitteena on sujuvoittaa siirtolaisten urapolkuja ja työllistymistä ja edistää siten heidän osallisuuttaan ja osallistumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteen saavuttamiseksi

hankkeessa kehitetään ammattikorkeakouluihin soveltuva viitekehys, jonka avulla arvioidaan ja kontekstualisoidaan korkeasti koulutettujen siirtolaisten osaamista. (Hämeen ammattikorkeakoulu 2017.)

Lahden ammattikorkeakoulu on yhdessä Koulutuskeskus Salpauksen ja Lahden kansanopiston kanssa aloittanut *OSSI – Osaaminen esiin* -projektin, jonka tarkoituksena on edistää Päijät-Hämeen alueella asuvien siirtolaistaustaisten nuorten opintoihin pääsyä, työllistymistä ja työelämäyhteyksien kehittymistä. Hankkeessa pilotoidaan erilaisia ohjaus- ja koulutusmalleja, kehitetään koulutustuotteita ja rakennetaan alueellista, verkostomaista toimintamallia. (Lahden ammattikorkeakoulu 2016.) OS-SI-hanke järjesti Lahdessa joulukuussa 2016 yhteistyöseminaarin, jossa myös SIMHE-UniPID:lla oli puheenvuoro.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu ja Saimaan ammattikorkeakoulu ovat yhdessä elinkeinoyhtiö Wirma Lappeenrannan kanssa osallistuneet kaksivuotiseen *MASTO – Maahanmuuttajien työllisyyden ja osaamisen edistäminen* -hankkeeseen, jota hallinnoi Kaakkois-Suomen sosiaalialan oppimiskeskus. Hankkeessa suunnitellaan koulutuspolkujen malli ja tuotetaan perehdyttämispas siirtolaistaustaisille naisille ja heitä työllistäville toimijoille. (Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu 2016.)

Myös kansanopistoissa on tartuttu siirtolaisten korkeakoulutuskysymyksiin. Esimerkiksi Alkio-opistossa Korpilahdella ja Paasikivi-Opistossa Turussa järjestetään korkeakouluopintoihin valmentavia koulutuksia, jotka on tarkoitettu opinnoista kiinnostuneille siirtolaisille. Lukuvuoden mittaisten koulutusten tavoitteena on vahvistaa suomen kielen taitoa ja tarjota akateemisia valmiuksia yliopisto- tai ammattikorkeakouluopintoihin. (Alkio-opisto 2017; Paasikivi-Opisto 2017.) Otavan Opisto Mikkelissä puolestaan tarjoaa lukukauden mittaista, akateemisiin opintoihin valmentavaa suomen kielen koulutusta siirtolaisille (Otavan Opisto 2017).

Tutkimusyhteistyö, kansainväliset verkostot ja seminaari

SIMHE-UniPiD-pilottihanke loi aktiivisesti kontakteja siirtolaisten koulutuskysymyksiin erikoistuneisiin tutkijoihin ja otti osaa tieteelliseen keskusteluun useilla aloilla ja foorumeilla. Pilottihankkeeseen osallistui suoraan tutkijoita etenkin Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisestä

tiedekunnasta (nyk. humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta), Soveltavan kielentutkimuksen keskukselta ja Koulutuksen tutkimuslaitoksesta. Toisaalta hankkeen projektikoordinaattorit olivat mukana suunnittelemassa useita uusia tutkimusprojekteja.

Erityistä huomiota ja tilaa pyrittiin antamaan itsekin siirtolaistautuneen omaaville tutkijoille ja asiantuntijoille. Pilottihanke mahdollisti myös turvapaikanhakija-asiantuntijoiden pääsyä ääneen muun muassa Kasvatustieteen päivillä ja ETMU-päivillä sekä hankkeen omassa *Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities* -seminaarissa. Kasvatustieteen päivillä Turussa 17.–18.11.2016 SIMHE-UniPID koordinoi symposiumin otsikolla *Seeking asylum and equality – migrants and Finnish higher education*. ETMU-päivillä Joensuussa 25.–26.11.2016 juuri turvapaikan saanut asiantuntija piti työpaja-esityksen otsikolla *Reversed development? Iraqi women between past and present*. Kiittäen on todettava, että niin Kasvatustieteen päivillä kuin ETMU-päivilläkin järjestäjät tukivat vahvasti pakolaisasiantuntijoiden osallistumista. Myös UNIFI:n Suomessa koordinoimaan *Scholars At Risk* -verkostoon sekä CIMO:n (nyk.

OPH) Suomessa koordinoimaan *Scholar Rescue Fund* -toimintaan liittyen välitettiin eteenpäin joitakin konkreettisia yhteydenottoja.

Pilottihankkeen projektikoordinaattorit osallistuivat myös useisiin kansainvälisiin työpajoihin, seminaareihin ja konferensseihin. Näistä merkittävimpiä olivat opintomatka EAIE:n *Spotlight Seminar* -tapahtumaan Amsterdamissa, OECD:n työpaja Suomen kotouttamispolitiikan nykytilasta ja kehittämistarpeista Helsingissä, ESREA:n kolmivuotiskonferenssi Maynoothissa ja ERRIN:n seminaari *University and Higher Education Response to the Migrant and Refugee Crisis* Brysselissä. Näistä kaikista tuloksena saatiin tärkeitä kansainvälisiä kontakteja ja tiedonjakamista jopa yli Euroopan rajojen. SIMHE-UniPID toimi myös päähakijana Erasmus+ KA3 -rahoitusauksessa, johon koottuun kansainväliseen konsortioon kuului kahdeksan partneria seitsemästä EU-maasta. Vaikkei rahoitusta aiotulle hankkeelle saatukaan, muodostui konsortion jäsenistä luonteva verkosto, jonka yhteistyö jatkuu edelleen.

Yksi SIMHE:n pilottivuoden merkittävimmistä kansainvälisistä ja tutkimuksellisista yhteistyöprojekteista oli 13.–14.12.2016 Jyväskylässä järjestetty seminaari *Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities*. Seminaarin teemat käsittelivät siirtolaisuutta ja siirtolaisten koulutusta, ja niihin paneuduttiin esitelmien, paneelikeskustelujen, pienryhmäsessioiden, postereiden ja tutkijoille suunnatun työpajan kautta. Seminaarin puhujiksi kutsuttiin siirtolaisuuteen perehtyneitä asiantuntijoita suomalaisista ja ulkomaisista yliopistoista. Seminaariin osallistui yhteensä 103 henkilöä, jotka edustivat etenkin korkeakoulujen henkilökuntaa ja tutkijoita. Lisäksi mukana oli monia opiskelijoita ja kokemusasiantuntijoita. Seminaarin anti koottiin julkaisuksi *"Open the doors!" Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.–14.12.2016 in Jyväskylä*, joka on saatavilla verkossa osoitteessa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6977-6>.

Seminaarin jälkeen osallistujilta kerättiin palautetta tapahtumasta (ks. liite 3). Osallistujat olivat palautteen perusteella pääsääntöisesti tyytyväisiä tapahtumaan. Seminaarin ilmapiiri arvioitiin erityisen positiiviseksi ja sisällöt koettiin inspiroiviksi sekä työn kannalta relevanteiksi. Myös keskustelun ja tiedonvaihdon mahdollisuuksia kiiteltiin. Osallistujat toivoivat, että seminaarin kaltaisia tapahtumia järjestettäisiin jatkossa säännöllisesti. Palautekysely antoi myös arvokkaita ajatuksia seminaarin kehittämiseksi – etenkin vapaamuotoiselle keskustelulle ja verkostoitumiselle olisi ollut hyvä varata enemmän aikaa.

Koulutussuunnittelu ja kehittäminen

SIMHE-UniPID-hanke tarjosi pyynnöstä tukea koulutussuunnitteluun ja kehittämistyöhön erilaisille organisaatioille, jotka työskentelevät siirtolaisten korkeakoulutuskysymysten parissa. Tämä yhteistyö oli konkreettisinta korkeakouluihin valmentavia opintoja tarjoavien opistojen ja avointen yliopistojen kanssa. Myös UniPID-verkoston *Virtual Studies*-kursseihin sekä sosiaalityön koulutuksiin liittynyt yhteistyö oli merkittävää.

Samalla kun pyrimme tiedottamaan mahdollisimman laajasti muun muassa turvapaikanhakijoiden opinto-oikeuksia koskevasta lainsäädännöstä, saimme vastata toisinaan hyvinkin yksityiskohtaisiin kysymyksiin yksittäisistä oppilaitoksista. SIMHE-UniPID kiinnosti myös muissa korkeakouluissa toteutuvien samansuuntaisten hankkeiden edustajia, joten lukuisia hankkeidenvälisiä keskusteluja käytiin molemminpuolisen kehittämisen hengessä.

Yksittäisissä korkeakouluissa panostettiin muun muassa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) kysymyksiin järjestämällä erillisiä neuvotteluja tematiikan pohjalta. Jyväskylän yliopistossa kehittämistyö tapahtui pitkälti hankkeen oman koordinaattoryhmän kautta. Kysymystä opinto-oikeuksista käsiteltiin yhdessä opintoasiain kokouksessa. Lisäksi hankkeen työntekijät osallistuivat mahdollisuuksiensa mukaan esimerkiksi osasto- ja tiedekuntatason relevantteihin tilaisuuksiin.

Hankkeen koordinaattorit kävivät keskustelua eri tahojen kanssa hankkeen teemoihin ja tavoitteisiin liittyen ja toimivat asiantuntijoina erilaisissa tilaisuuksissa (mm. Korkeakoulujen kansainvälisten asioiden kevätpäivät, *Korkeakoulujen tukitoimet pakolaisille ja turvapaikanhakijoille* - keskustelutilaisuus, Avoimen korkeakoulutuksen neuvottelupäivät). Ohjaustyön yhteydessä esiin nousseista siirtolaisten koulutukseen ja opintoihin liittyvistä ongelmakohdista tiedotettiin opetus- ja kulttuuriministeriötä, ja hanke pyrki aktiivisesti sekä etsimään konkreettisia ratkaisuja että edistämään yhteisten linjausten löytämistä ja käyttöönottoa siirtolaisten korkeakoulutuskysymyksissä. Hankkeen projektipäällikkö vei joitakin keskeisimpiä kysymyksiä myös UNIFI:n tietoon, ja pilottihankkeen toiminnasta raportoitin säännöllisesti UniPID-verkoston johtoryhmälle.

Virtuaaliopinnot ja kesäkouluysteistyö

Koska vain osa vastaanottokeskuksista sijaitsee lähellä luontevia koulutusmahdollisuuksia ja aiemmat kokemukset virtuaaliopinnoista vaikuttivat rohkaisevilta, mahdollistettiin SIMHE-UniPID-pilottihankkeessa virtuaalikurssien tuottamista sekä avattiin pienimuotoisesti olemassa olevia virtuaalikursseja ja kesäkouluopintoja turvapaikanhakijoille. Nämä koekielut toimivat eräänlaisina ”mikropilotteina” suuremman hankkeen sisällä. Jo olemassa olevien ja opintopisteitä tuottavien opintomahdollisuuksien avaamista turvapaikanhakijoille ei myöskään ollut juuri aiemmin Suomessa tehty. Toki esimerkiksi Hanken Svenska Handelshögskolan oli jo keväällä 2016 avannut paikkoja turvapaikanhakijoille Finnish Business Culture -kurssillaan.

UniPID-verkoston Virtual Studies -kokonaisuus tarjoaa verkoston jäsenyliopistojen opiskelijoille jäsenyliopistoissa tuotettuja, täysin verkossa suoritettavia 5 opintopisteen laajuisia kestävän kehityksen kursseja, joista voi koota myös 25 opintopisteen sivuainekokonaisuuden. Olemassa oleva virtuaaliopintojen valikoima ei kuitenkaan sellaisenaan palvellut uutta opiskelijaryhmää parhaalla mahdollisella tavalla. Siksi SIMHE-UniPID-hankkeen puitteissa toteutettiin kesän ja syksyn 2016 aikana kaksi UniPID-verkoston jäsenyliopistoille suunnattua rahoitushakua, joiden kautta valittiin rahoitettaviksi kolme uutta erityisesti turvapaikanhakija- ja pakolaisopiskelijoiden tarpeet huomioon ottavaa kurssia. Oppimisen tuen teknologisiin sovelluksiin, tieteellisiin tutkimusmenetelmiin sekä sukupuolentutkimukseen keskittyvät kurssit tullaan toteuttamaan kukin vähintään kolme kertaa, ja ne käynnistyvät vuoden 2017 aikana. UniPID-verkosto jatkaa kurssien koordinointia SIMHE-UniPID-hankkeen päättymisen jälkeen.

Syksyllä 2016 tarjolla olleiden *Virtual Studies* -kurssien opettajien kanssa neuvoteltiin opiskelupaikkojen avaamisesta turvapaikanhakijoille. Neljän kurssin opettajat vastasivat myöntävästi, mutta hallinnollisten haasteiden vuoksi pystyttiin ”SIMHE-opiskelijoita” lopulta ottamaan vain kahdelle kurssille. Konkreettisesti paikka avautui 37:stä kurssille hake-neesta 16 opiskelijalle. Näistä viisi pystyi suorittamaan kurssin loppuun. Keskeyttäneiden ja aloittamatta jättäneiden osalta ongelmia löytyi muun muassa laitteiden saatavuuteen (eri vastaanottokeskuksissa on suuria eroja tietokoneiden käyttömahdollisuuksissa ja internetyhteyksien toimivuudessa), tietotekniseen osaamiseen (esimerkiksi kurssille kirjautu-

miseen ja Moodlen käyttöön), käytettävissä olevaan aikaan ja kielitaitoon liittyen. Kurssin vetäjien kannalta haasteellisin vaihe oli yliopiston ulkopuolisten opiskelijoiden saaminen opinto-oikeuden piiriin ja kirjatuiksi järjestelmiin siellä, missä kurssia ei hallinnollisesti hoidettu avoimen yliopiston kautta.

Molemmissa SIMHE-pilottihankkeissa tuettiin virtuaaliopintoihin osallistumista myös välittämällä tietoa Erasmus+:n *Online Linguistic Support* (OLS) -kielivalmennustuesta ja toimittamalla lisenssejä siitä kiinnostuneille kielenoppijoille. OLS tarjoaa verkkokursseja 18 eri kielellä, ja Euroopan komission päätöksellä palvelua tarjotaan veloitusetta kaikkien siirtolaisryhmien, myös turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten, käyttöön.

SIMHE-UniPID:n kautta ohjattiin turvapaikanhakijoita opiskelemaan kieliä OLS-järjestelmässä. Suoritettaviksi valittiin lähinnä englannin kursseja, mutta myös espanja, saksa ja ranska kiinnostivat. Vuonna 2017 kurssitarjoajaa laajentuu, ja huhtikuusta lähtien palvelussa tarjotaan myös perustason suomen kielen kursseja.

Kieliopinnoissa suosituksi muodostui lisäksi Metropolian avoimessa ammattikorkeakoulussa tarjottu TOEFL-verkkokurssi, jossa pääsi harjoittelemaan tehtävätyyppisiä etukäteen ja tekemään lopuksi kielitestin Helsingissä. Avointen korkeakoulujen omissa kurssivalikoimissa olevilta verkkokursseilta löytyi lisäksi joitakin yksittäisiä opiskelupaikkoja. Monet myös hakeutuivat omatoimisesti kansainvälisten MOOC-kurssien pariin ja esimerkiksi Kironin (Kiron 2017) tarjoamille kursseille, sekä opiskelivat suomea omatoimisesti erilaisten verkosta löytyvien materiaalien avulla.

Olemassa olevien koulutusmahdollisuuksien avaamista muille kuin alkuperäisille kohderyhmille pilotoitiin myös yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kesäkoulun kanssa. Kesäkoulun johtoryhmä näytti vihreää valoa muutamien turvapaikanhakijaopiskelijoiden osallistumiselle, ja mukaan saatiin nopealla aikataululla kaksi eri alojen hiljattain turvapaikan saanutta opiskelijaa. Itä-Suomen yliopisto vapautti opiskelijat kurssimaksusta, majoitus löydettiin vapaaehtoisverkostojen kautta ja osallistujat itse maksoivat ruokailunsa sekä matkansa. Tästä ”mikropilotista” kerättiin palaute kaikilta asianosaisilta (ks. liite 2).

Opiskelijoiden näkökulmasta kesäkoulu tarjosi arvokkaan mahdollisuuden keskustella oman alan opiskelijoiden ja kouluttajien kanssa sekä tutustua suomalaiseen koulutusjärjestelmään käytännössä. Myös suoritettavat opintopisteet olivat tervetulleita. Yliopiston edustajat näkivät haasteita muun muassa kielitaidossa ja teoreettisten asiasisältöjen omaksumisessa. Samalla he saivat suoran kontaktin pakolaisopiskelijoihin ja näiden kysymyksiin ja havaitsivat, ettei suomalainen koulutusjärjestelmä näyttäydä kaikille itsestäänselvytenä. Kesäkoulun koordinaattori tiivistäi kokemukset sanoihin: ”Näiden kokemusten pohjalta turvapaikanhakijoita voi mielestäni Summer Schooliin osallistua toistekin.” Positiivisista oppimiskokemuksista raportointiin myös majoittajien taholta. Toivottavasti tulevaisuudessa muutkin yliopistot voivat avata kesäkoulujensa kursseille paikkoja myös turvapaikanhakijoille ja hiljattain pakolaisstatuksen saaneille opiskelijoille. Tämä sekä laajentaisi kurssivalikoimaa että vähentäisi tällä kertaa haastavaksi osoittautunutta majoitustarvetta.

SIMHE-kehitystyö

SIMHE-UniPID-pilottihankkeen edetessä tehtiin huomioita siitä, mikä toimii ja mihin puolestaan on toimintojen jatkuessa syytä keskittyä entistä tarkemmin. Erityisesti ohjauksen käytäntöjä ja systematisointia kannattaa hankkeen jatkuessa kehittää. Esimerkiksi verkko-ohjausta on mahdollista muokata entistä mielekkäämmäksi. Tässä työssä kannattaa hyödyntää alan ajankohtaisinta tutkimustietoa, jota muun muassa Koulutuksen tutkimuslaitoksella parhaillaan tuotetaan. Myös ohjauksen dokumentoinnin systemaattisuuteen on syytä panostaa ja rakentaa sitä varten yhtenäinen, virtuaalinen polku tai järjestelmä. Systematisoinnilla on kuitenkin myös varjopuolensa, jotka tulee ottaa huomioon järjestelmää kehitettäessä. Jos dokumentointi käytänteineen alkaa määrittää ohjaustilanteita ja -prosesseja, saattaa se olla enemmänkin haitaksi kuin hyödyksi ohjauksen yksilöllisyyden tavoitetta ajatellen. Lisäksi tulee pohtia, miten ohjattavien anonymiteetti turvataan dokumentoinnissa.

Ohjaukseen osallistuneilta kerätyn palautteen joukossa oli pohtimisen arvoisia ehdotuksia toimintojen kehittämiseksi. Esimerkiksi vertaisohjaajien rekrytoimista kannattaa harkita. Ohjattavien taitamia kieliä puhuvat ja eri maiden koulutusjärjestelmiä tuntevat henkilöt, jotka ovat kokeneet samanlaisia tilanteita elämässään kuin ohjattavat, voisivat avata uudenlaisia vuorovaikutuksen mahdollisuuksia kohtaamisiin. SIMHE-pilotissa mukana olleet, opiskelemaan päässeet henkilöt voitaisiin osallistaa mukaan toimintaan vertaisohjaajien roolissa. Vertaisohjausta voitaisiin toteuttaa yksilö- tai ryhmämuotoisena tilanteen ja tarpeen mukaan.

Hankkeen markkinointiin ja medianäkyvyyteen tulee panostaa jatkossa aikaisempaa enemmän. Vaikka yhteydenotoista ei pilottihankkeen aikana pulaa ollutkaan, eivät kaikki ohjausta tarvitsevat vielä ehtineet löytää hankkeen piiriin tai rohkaistuneet ottamaan yhteyttä. Tiedotteiden ja mainosten kääntämisestä useammille kielille kannattaa harkita, ja markkinoinnille voitaisiin etsiä sekä uusia toimijatahoja että laajemmin kanavia esimerkiksi sosiaalisesta mediasta. Myös viestintää yliopiston henkilökunnan ja opiskelijoiden suuntaan on mahdollista tiivistää ja edistää siten uusien yhteistyöverkostojen syntymistä. Lisäksi on tarpeen säännöllisesti tiedottaa vastaanottokeskuksia ja kotoutumiskouluttajia siten, että niissä kulloinkin toimivat ohjaajat ja opettajat tietävät asukkaiden ja opiskelijoiden mahdollisuuksista hakeutua korkeakouluihin ja että

opettajat osaavat ohjata heitä SIMHE-palveluun. Kertatiedotuksen vaarana on että tieto asiasta katoaa henkilöstövaihdosten myötä.

Vastuukorkeakoulutoiminta on vuoden 2017 alusta alkaen laajentunut kattamaan yhteensä kuusi korkeakoulua, ja mukana olevat korkeakoulut ovat ottaneet käyttöönsä SIMHE-nimen omiin ohjauspalveluihinsa. Hankkeen laajentumisen yhteydessä on ajankohtaista pohtia, miten SIMHE-palvelua tarjoavat korkeakoulut voivat parhaiten solmia yhteyksiä muihin korkeakouluihin. Tarkoitus on, että vastuukorkeakoulut toimivat kaikkien korkeakoulujen tukena ja että SIMHE-toiminnan myötä eri puolilla syntyneet hyvät käytännöt voisivat levitä korkeakoulukentällä. Esimerkiksi yhteisten verkkosivujen perustamisesta tiedonvälitystä ja ajankohtaista keskustelua varten voisi olla iloa, jotta maahanmuuttajien tukitoimet saisivat pysyvämpää jalansijaa suomalaisessa korkeakoulutusjärjestelmässä.

Uusien vastuukorkeakoulujen liittyminen mukaan toimintaan aukaisee uudenlaisia mahdollisuuksia myös entistä laajempien ja kattavampien yhteisten seminaarien ja muiden tilaisuuksien organisoimiseen. Pilottivuoden aikana järjestetyn kansallisen seminaarin myötä konsepti siirtolaisten korkeakoulutusteemoihin liittyvälle tilaisuudelle on jo valmiina, vaikka kehitettävääkin on. Seminaaripalautteen (ks. liite 4) mukaan vastaaville tapahtumille olisi selkeää tilausta jatkossakin, ja tähän lienee syytä tarttua kaikkien vastuukorkeakoulujen voimin.

Pohdintoja suomalaisesta korkeakoulutusjärjestelmästä

Suomalaisesta korkeakoulutusjärjestelmästä on hankkeen aikana löytynyt kehityskohteita, joihin on tarpeen puuttua niin korkeakoulujen tasolla kuin opetus- ja kulttuuriministeriössäkin. Olennaista on pohtia, miten korkeakoulut voisivat ottaa entistä aktiivisempaa roolia ja enemmän vastuuta sopivien koulutuspolkujen rakentamisessa siirtolaisille. Opiskelijan oma aktiivisuus on tärkeää kouluttautumisen prosesseissa, mutta miten korkeakoulut voisivat tulla puolimatkaan vastaan?

Olennaisia parannuksia tarvitaan erityisesti aikaisemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen eli "ahotoinnin" kehittämiseen. Suomeen saapuvilla on huomattavan paljon aikaisemmin hankittua osaamista ja suoritettuja opintoja, joita nykyinen koulutusjärjestelmä ei vielä tunnista riittäväällä tavalla. Haasteita osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen aiheuttavat esimerkiksi ahotoinnin rakenteiden puute ei-tutkinto-opiskelijoiden kohdalla, kielelliset haasteet, ulkomaisten opintorekisteriotteiden ja tutkintotodistusten tulkitseminen ja ymmärtäminen, arvosanojen kääntäminen järjestelmästä toiseen sekä muun kuin formaalissa koulutuksessa hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Lisäksi haasteita nousee koulutusjärjestelmien erilaisuudesta; toisessa koulutusjärjestelmässä arvostettua osaamista ei välttämättä pidetä yhtä arvokkaana suomalaisen koulutusjärjestelmän näkökulmasta.

Kun osaamista ei kyetä tunnistamaan ja tunnustamaan, saattaa maa-han muuttanut päätyä koulutustaan vastaamattomiin tehtäviin tai suorittamaan aikaisemman tutkinnon kanssa päällekkäisiä opintoja. Tilanne on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta turhauttava: yksilö ei pääse hyödyntämään osaamistaan tarkoituksenmukaisella tavalla, eikä yhteiskunta hyödy hänen osaamisestaan. On kaikkien etu, että korkeakoulutetut siirtolaiset pääsevät sopiville opiskelu- ja työurille mahdollisimman nopeasti ja sujuvasti Suomeen saapumisensa jälkeen. Korkeakoulut tarvitsevat tukea osaamisen tunnistamiseen liittyvissä kysymyksissä, ja SIMHE-työtä voidaan hyödyntää tässä jatkossakin. Olisi tärkeää, että ohjaus ymmärrettäisiin erääksi keskeisistä osaamisen tunnistamisen keinoista. Henkilökohtaisessa ohjauksessa päästään kartoittamaan osaamista siten, että se laajentaa tutkintotodistusten ja opintosuoritusotteiden tarjoamaa tietoa. Ohjaustapaamisissa voidaan yhdessä pohtia ohjattavan aiemmin

hankkimaa osaamista; millaista se on sisällöltään, kompetensseiltaan ja kehitystarpeiltaan, millaisista koulutuksista ja työtehtävistä henkilö on kiinnostunut ja millaiset opinnot veisivät parhaiten kohti uratavoitteita. Ohjaukselle voi olla tarvetta myös opintojen aikana erilaisissa nivelvaiheissa, jotta opinnot etenevät suunnitellusti ja tavoitteita voidaan saavuttaa.

Onnistuneen ohjauksen ohella tarvitaan joustavia arviointimenetelmiä ja osaamisen osoittamisen tapoja korkeakouluihin haettaessa. Perinteisissä pääsykokeissa ei osaamista välttämättä ole mahdollista osoittaa esimerkiksi kielellisten seikkojen vuoksi. Myös opetus- ja kulttuuriministeriö on kiinnittänyt huomiota siihen, että korkeakoulujen opiskelijavalintatraditio vaikeuttaa siirtolaisten hakeutumista korkeakoulutukseen (OKM 2017a). Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tuleekin pohtia, miten pääsykokeita voitaisiin kehittää monipuolisempaan suuntaan. Tästä on siirtolaisten lisäksi etua myös muille hakijoille, joille pääsykokeissa painottuva kirjallinen ilmaisu ei ole luontevin väylä tietojen ja taitojen osoittamiseen. Lisähaasteen opiskelijavalintakysymykseen tuo opetus- ja kulttuuriministeriön linjaus siitä, että suomalaisen ylioppilastutkinnon painoarvoa korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa vahvistetaan (OKM 2016d). Mitä se tarkoittaa muista maista saapuvien kohdalla?

Korkeakoulutuksesta kiinnostuneille suunnattuun SIMHE-ohjaukseen on välittynyt viestiä siitä, että ohjausta ja neuvontaa tarvittaisiin vastaavana avoimesti saatavilla olevana palveluna myös ammatillisella puolella. Opetus- ja kulttuuriministeriö onkin tehnyt toimenpide-esityksen vastuammattioppilaitoshankkeen perustamisesta. Hankkeen tarkoituksena on nopeuttaa siirtolaisten ammatilliseen koulutukseen pääsyä ja koulutuksen suorittamista, kehittää osaamisen tunnistamista sekä tukea ammatillisia koulutuspolkuja (OKM 2017a).

Viime aikoina on herännyt myös keskustelua lukuvuosimaksuista, jotka EU- ja ETA-maiden ulkopuolelta tulevat, englanninkielisten ohjelmien korkeakouluopiskelijat joutuvat maksamaan syksystä 2017 alkaen (OKM 2015). Käytännössä kaikki turvapaikanhakijat saapuvat Suomeen EU:n ja ETA:n ulkopuolelta, ja suurimmalle osalle turvapaikanhakijoista lukuvuosimaksut muodostavat todennäköisesti ylittämättömän esteen suomalaisella korkeakoulutuspolulla. Tämän vuoksi apurahajärjestelmää tulisi kehittää siten, että myös turvapaikanhakijoiden hakeutuminen englanninkielisiin opinto-ohjelmiin mahdollistuisi.

Suora siirtymä yliopistoon tai ammattikorkeakouluun ei ole aina siirtolaisen kannalta toimivin koulutusreitti, vaan väliin voidaan tarvita myös valmistavia siltaopintoja. Koulutusjärjestelmien eroista johtuen yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoihin valmentaviin, valmistaviin ja integroiviin opintoihin on tarvetta. Opiskelu uudella kielellä, uudessa järjestelmässä ja uudessa kulttuurissa ei ole helppoa, vaikka opintoja olisikin jo suoritettuina muissa maissa. Ammattikorkeakouluhin ja erityisesti yliopistoihin on tällä hetkellä tarjolla vain niukasti valmistavia opintoja. Niitä järjestävät lähinnä yksittäiset ammattikorkeakoulut, opistot ja hankkeet. Ammattikorkeakouluissa jo jossain määrin käytössä olevat polkuopinnot ovat sisällöllisesti ja käytännön toteutukseltaan osoittautuneet kiinnostaviksi. Niiden ongelmana opiskelijan kannalta on kuitenkin opintojen rahoitus. Yleisesti ottaen voidaan todeta, että ammattikorkeakoulut näyttävät tarttuneen yliopistojen aktiivisemmin maahan muuttaneiden koulutuskysymyksiin. Tilanteen taustalla on myös lainsäädännöllisiä ja rahoitusmalleihin liittyviä eroavaisuuksia.

Tarvetta olisi myös englanninkielisille alemmille korkeakoulututkinto-ohjelmille. Tällä hetkellä niitä järjestetään ammattikorkeakouluissa jonkin verran mutta yliopistoissa ei juuri ollenkaan. Tämän vuoksi muiden maiden yliopistoissa kesken jääneitä kandidaatinopintoja on hyvin hankala täydentää suomalaisissa yliopistoissa. Myös avointen yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tarjoamia englanninkielisiä kursseja tulisi lisätä ja valikoimaa laajentaa sekä samalla kehittää avoimen väylää. Keskustelua tulisi jatkaa myös mahdollisuuksista tarjota avoimia korkeakouluopintoja maksuttomasti, tuetusti (esim. opintosecteli) tai edullisempaan hintaan turvapaikanhakuvaiheessa opiskeleville.

Samanaikaisesti on kuitenkin tärkeä kasvattaa kotimaisten kielten opintotarjontaa erityisesti vaativimmilla kielen opiskelun tasoilla (C-tasot) ja rakentaa opintoihin kotimaisten kielten opiskelun polkuja siten, että myös englanninkielisiin koulutusohjelmiin sisältyisi mahdollisuuksia ja kannustimia S2/R2-opiskeluun. Suomen tai ruotsin kielen opiskelu on tärkeää paitsi opinnoista suoriutumisen myös sosiaalisiin tilanteisiin osallistumisen kannalta, ja kielitaito helpottaa merkittävästi pääsyä suomalaisiin työ- ja vapaa-ajan yhteisöihin. Korkeakoulutetuille siirtolaisille soveltuvia suomen ja ruotsin kielen kursseja tulisi tarjota entistä kattavammin. Erityisesti pidempään maassa asuneet ja suomea hyvin hallit-

sevat henkilöt ovat vailla sopivia kielikursseja, sillä kielen ja viestinnän kurssit ovat korkeakouluissa useimmiten joko aloittelijoille tai natiiveille suunnattuja.

Myös opetus- ja kulttuuriministeriö on ottanut kantaa vaativan tason kielikurssien lisäämisen puolesta ja tehnyt asiasta toimenpide-esityksen (OKM 2017a). Koska sopivien ja riittävän kattavien kieliopintojen tarjoamisessa on pitkälti kyse resursseista, voitaisiin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa pohtia, olisiko suomen tai ruotsin kielen opetusta mahdollista järjestää yhteistyössä. Näin varmistettaisiin, että opetusryhmissä on tarpeeksi opiskelijoita kurssien kannattavuutta ajatellen. Ylipäättään monikielistä ja kielitietoista lähestymistapaa tarvitaan inklusiivisemmän korkeakoulutuksen kehittämiseksi.

Vapaan sivistystyön puolelta löytyy runsaasti vaihtoehtoja ja osaamista, mutta se keskittyy suurelta osin ensiaskeliin ja toisaalta ammatillisiin opintoihin valmentavaan koulutukseen. Tuore toimenpide-ehdotus korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön yhteistyön tiivistämisestä korkeakouluopintoihin tähtäävien joustavien opiskelupolkujen rakentamiseksi (OKM 2017a, 19) onkin huomion arvoinen etenkin yliopistoja ajatellen.

Pitkien etäisyyksien ja heikkojen kulkuyhteyksien vuoksi erilaiset verkko-opinnot ovat SIMHE-UniPID-pilottihankkeen aikana osoittautuneet monille tärkeiksi ensimmäisiksi askeliksi siirtolaisten koulutuspoluilla. Niiden avulla voidaan kehittää akateemisia ja alakohtaisia tietoja ja taitoja sekä edistää kielitaitoa. Eri organisaatioissa onkin ollut kiinnostusta tällaisten kurssien laajentamiseen. Pohdittavaksi kuitenkin jää, onko kaikilla kiinnostuneilla todellisuudessa käytettävissään laitteistoa ja tietoteknistä osaamista, jolla osallistuminen mahdollistuu ja vastaavako virtuaalikurssit riittävällä tavalla siirtolaisten sosiaalisiin tarpeisiin. Uuteen maahan saapunut ei tarvitse ainoastaan tietoa eri aloilta vaan myös sosiaalisia yhteyksiä ja kontakteja ympäristöönsä sekä tutustumista kulttuuriin. Opiskelu yksin tietokoneen ääressä ei motivoi kaikkia opiskelijoita. Virtuaaliopinnot ovatkin tarpeellinen alku ja lisä koulutus- ja työllistymispoluille, mutta rinnalle tarvitaan myös muunlaista tukea ja koulutusta.

Tiivistäen voidaan todeta, että suomalaisten korkeakoulujen siirtolaisia koskevat järjestelmät ja järjestelyt vaikuttavat nykyisin tarpeettoman jäykiltä, ja kehitettävää on paljon. Monet oppilaitokset ovat kuitenkin jo osoittaneet halukkuutta erilaisten vaihtoehtojen avaamiseen, ja

useissa korkeakouluissa on käynnistetty innovatiivisia pilottikokeiluja siirtolaisina saapuneiden opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksien parantamiseksi.

Loppusanat

Viime vuosikymmeninä kasvanut siirtolaisuus on monisyinen ilmiö, joka edellyttää koulutusjärjestelmän tarkastelua ja kehittämistä uudesta näkökulmasta. Ilmiö tuo mukanaan uudenlaisia haasteita mutta myös mahdollisuuksia: korkeakoulutuspoluilla havaittujen esteiden tunnistaminen mahdollistaa niiden ratkaisemista. Siirtolaisuus tarjoaakin suomalaisille korkeakouluille arvokkaita tilaisuuksia opetuksen, tutkimuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen kehittämiseen.

Opetuksen näkökulmasta on keskeistä pohtia, millaista korkeakoulutustarjontaa olisi syytä lisätä, ja SIMHE-UniPID on osaltaan ollut kartoittamassa siirtolaisten koulutuksellisia tarpeita ohjaustyön myötä. Koulutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulma: mikä hyödyttäisi parhaiten yksilöä ja vastaisi hänen tarpeisiinsa ja toisaalta millaista osaamista yhteiskunta eniten kaipaisi. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää myös siihen, ettei siirtolaisia eristetä omiin opiskeluryhmiinsä. Opiskelu yhdessä muiden opiskelijoiden kanssa, olivatpa he sitten suomalaisia tai ulkomaisia vaihto- tai tutkinto-opiskelijoita, on tarpeellista kaikille osapuolille, opettajat mukaan lukien. Osaamisen tunnistaminen ja sujuvat siirtymät koulutukseen ja työelämään ovat kaikkien etu, ja rakenteiden tulee mahdollistaa ne myös käytännössä.

Myös tutkimuksen kentällä koetaan muutoksia kasvavan siirtolaisuuden myötä, ja esimerkiksi käsitteiden määrittelyä on syytä pohtia. Mitä kulttuureilla ja monikulttuurisuudella tarkoitetaan globaalina aikana, ja miten näitä ilmiöitä on mielekästä kuvata tutkimuksen keinoin? Lisää tietoa tarvitaan myös siitä, miten siirtolaisten koulutuspolut käytännössä etenevät sen jälkeen, kun he ovat saaneet opiskelupaikan yliopistosta tai ammattikorkeakoulusta. Myös soveltavalle kielentutkimukselle on tarvetta esimerkiksi korkeakouluopiskelijoiden toisen kielen oppimisen tematiikkaan liittyen. Tutkimustietoon nojautuen korkeakoulutusjärjestelmää ja siihen liittyviä prosesseja voidaan kehittää edelleen.

Entä mitä kansainvälisyys ja kansainvälistyminen merkitsevät tutkimuksen ja opetuksen kontekstissa? Kuten muun muassa Riitta Pyykkö totesi joulukuisessa seminaarissamme, usein kansainvälisyys nähdään korkeakoulukentällä esimerkiksi englannin kielen käyttönä, Suomen rajat ylittävänä julkaisuina, ranking-sijoituksina sekä opiskelijoiden ja hen-

kilökunnan vaihto-ohjelmina. Muun tyyppisen kansainvälisyyden näkökulmaa ei ole juuri otettu huomioon. Korkeakoulujen kansainvälistymistä voidaan kuitenkin lähestyä myös inklusiivisesta, ruohonjuuritason näkökulmasta käsin. Kansainvälistyminen nähdään tällöin luontevana osana yhteisöjä: se tarkoittaa erilaisista taustoista tulevien ihmisten yhteistyötä ja osallisuutta korkeakoulujen toimintaan.

Korkeakoulujen yhteiskunnallista roolia voidaan vahvistaa siirtolaisten korkeakoulutuskysymyksiin liittyen. Avainsanana tässä on yhteistyö eri toimijoiden ja asiantuntijoiden kesken. Hyvät käytännöt tulee saada siirtymään sidosryhmästä toiseen nykyistä sujuvammin, ja erityisesti opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämällä vastuukorkeakouluilla on tässä merkittävä tehtävä keskustelun herättäjinä ja verkostojen luojina.

SIMHE-pilottihankkeissa on otettu valtakunnallisella tasolla ensiaskeleita siirtolaisten korkeakoulutuspolkujen sujuvoittamisessa ja tehty työtä niin opetuksen, tutkimuksen kuin yhteiskunnallisen vuorovaikutuksenkin saralla. Toiminta on nyt vakiintumassa osaksi yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen palveluja. Pilottihankkeen aikana on keskitytty kartoittamaan työn lähtökohtia ja kehittämään hyviä käytänteitä toiminnan pohjaksi. Tehtävää on vielä paljon. Tästä eteenpäin kuusi vastuukorkeakoulua jatkaa SIMHE-työtä yhdessä muiden korkeakoulujen kanssa. Monitahoinen yhteistyö on – haastavuudestaan huolimatta – avain onnistumiseen.

Lähteet

- Abu-Hanna, U. 2012. Multikulti. Monikulttuurisuuden käsikirja. Helsinki: Siltala.
- Alkio-opisto. 2017. Maahanmuuttajien korkeakouluun valmentavat opinnot. Viitattu 12.1.2017
<http://www.alkio.fi/opintolinjat/maahanmuuttajien-korkeakouluun-valmentavat-opinnot>
- Ammattikorkeakoululaki 932/2014. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.1.2017 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>
- CIMO 2016. Korkeakoulujen tukitoimet pakolaisille ja turvapaikanhakijoille. Kooste taustakyselystä korkeakouluille. Power Point esitys 2.9.2016 keskustelutilaisuudessa. Viitattu 12.4.2017
http://www.cimo.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/cimo/embeds//100725_JULKAISTAVA_Korkeakoulujen_pakolaisten_tukitoimet_2016.pdf
- Gräsbeck, C. 2016. Open or create – Providing study options for diverse students. Can the Open University be a saviour? Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities -seminaari 13.-14.12.2016. Jyväskylä.
- Hanken & SSE. 2016. Hanken & SSE Executive Education polkaisee käyntiin integraatio-ohjelman koulutetuille turvapaikanhakijoille yrityskumppanien kanssa. Viitattu 27.1.2017
<http://www.hankensse.fi/news/hanken-sse-executive-education-polkaisee-kayntiin-integraatio-ohjelman-koulutetuille-turvapaikanhakijoille-yrityskumppanien-kanssa/>
- Hämeen ammattikorkeakoulu. 2017. Urareitti-hanke. Viitattu 9.1.2017 www.hamk.fi/urareitti
- Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. 2016. MASTO – Maahanmuuttajien työllisyyden ja osallisuuden edistäminen. Viitattu 27.1.2017
<http://www.xamk.fi/tutkimus-ja-kehitys/maahanmuuttajien-tyollisyyden-osallisuuden-edistaminen/>
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2016. NewLife. Maahanmuuttajien valmentava tukikoulutus. Viitattu 27.1.2017
<https://www.kamk.fi/fi/Tutkimus-ja-kehitys/Projektit/Liiketoiminta--ja-innovaatiot/NewLife>

- Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma 2016. Maahanmuuttajien kotoutumista tukevat ESR-hankkeet. Kestävää kasvua ja työtä 2014-2020 Suomen rakennerahasto-ohjelman julkaisu. Viitattu 24.3.2017
<https://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/984438/Kotoutumishankkeet+30.6.2016,%20FI.pdf/70e1ecf8-771d-4617-868c-4070eae3f072>
- Kiron. 2017. Kiron Open Higher Education -toiminnan verkkosivut:
<https://kiron.ngo/>
- Kylänpää, P. 2016. Itä-Suomen yliopiston toiminta turvapaikanhakijoiden parissa. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. Julkaisematon lähde.
- Käyhkö, K., Bontenbal, I. & Bogdanoff, M. (toim.) 2017. "Open the doors!" Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.-14.12.2016 in Jyväskylä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lahden ammattikorkeakoulu. 2016. OSSI – Osaaminen esiin. Viitattu 27.1.2017 <http://www.lamk.fi/projektit/ossi/Sivut/default.aspx>
- Lapin yliopisto. 2015. Maahanmuuttajien korkeakoulutus – tie tutkintoon. Viitattu 9.1.2017
<https://www.ulapland.fi/Suomeksi/Yksikot/Koulutus--ja-kehittamispalvelut/Koulutus-ja-kehittaminen/Opetus--ja-kasvatusala/Maahanmuuttajien-korkeakoulutus---tie-tutkintoon>
- Maahanmuuttovirasto. 2017a. Oleskelulupatilastot. Viitattu 9.1.2017
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/oleskelulupatilastot
- Maahanmuuttovirasto. 2017b. Turvapaikka- ja pakolaistilastot. Viitattu 3.1.2017
http://www.migri.fi/tietoa_virastosta/tilastot/turvapaikka-ja_pakolaistilastot
- Metropolia. 2017. SIMHE-hanke turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen ja ohjaamiseen. Viitattu 12.1.2016
<http://www.metropolia.fi/tietoa-metropoliasta/simhe/>
- Niskala, M. 2016. Pohjois-Savon turvapaikanhakijoiden osaamiskartoitukset. Nuoret Duuniin 2017-hanke. Viitattu 20.03.2017
<http://www.nuoretduuniin.fi/files/file/Osaamiskartoitusraportti.pdf>
- OKM 2015 = EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville korkeakouluopiskelijoille lukuvuosimaksut. Viitattu 12.4.2017
http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eu-eta-alueen-ulkopuolelta-tuleville-korkeakouluopiskelijoille-lukuvuosimaksut
- OKM 2016a = Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu-

- ja 2016:1. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 12.4.2017
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/64983/MaahanmuuttajienKoulutuspolut.pdf?sequence=1>
- OKM 2016b = Jyväskylän yliopisto ja Metropolia Ammattikorkeakoulu ohjaavat maahanmuuttajia korkeakoulutukseen. Viitattu 12.4.2017
 Opetus- ja kulttuuriministeriön tiedote 20.4.2016.
http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/jyvaskylan-yliopisto-ja-metropolia-ammattikorkeakoulu-ohjaavat-maahanmuuttajia-korkeakoulutukseen.
- OKM 2016d = Valmiina valintoihin. Ylioppilastutkinnon parempi hyödyntäminen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:37. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 12.4.2017
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79291/okm37.pdf?sequence=1>
- OKM 2017a = Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset II. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:5. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 12.4.2017
<http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79439/okm05.pdf?sequence=1>
- OKM 2017b = Turvapaikanhakijoiden opiskelusta. Opetus- ja kulttuuriministeriö 25.1.2017. Viitattu 10.4.2017
http://minedu.fi/documents/1410845/4449678/Turvapaikanhakijoiden_opiskelu/398c4305-47ff-4c73-9b23-4a64375ffaa6
- Onnismaa, J. 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.
- Opetushallitus. 2016. Tutkintojen tunnustaminen ja kansainvälinen vertailu. Viitattu 23.1.2017
http://oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/tutkintojen_tunnustaminen
- Otavan Opisto. 2017. Akateemisiin opintoihin valmentava suomen kielen koulutus maahanmuuttajille. Viitattu 20.2.2017
<http://www.otavanopisto.fi/Ajankohtaista/akateemisiin-opintoihin-valmentava-suomen-kielen-koulutus-maahanmuuttajille>
- Paasikivi-Opisto. 2017. Jatko-opintoihin valmistava koulutus. Viitattu 12.1.2017
<http://www.paasikiviopisto.fi/koulutukset/opinnot-maahanmuuttajille/jatko-opintoihin-valmistava-koulutus/>

- Peltonen, S. 2016. Eliittiporukka ja turvapaikanhakijat. Raportti turvapaikanhakijoiden osallistamisesta Tampereen yliopistossa. Tampere: Tampereen yliopisto.
https://letsworktogetherdu.files.wordpress.com/2016/11/eliittiporukka-ja-turvapaikanhakijat_raportti_muokattu-25-11-2016.pdf
- Puukari, S. & Korhonen, V. 2013. Monikulttuurisen ohjauksen lähtökohdat. Teoksessa V. Korhonen & S. Puukari (toim.) Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–31.
- Sandberg, T. & Stordell, E. 2016. Vastaanottokeskuksissa toteutettu alkuvaiheen osaamisen tunnistaminen. Helsinki: Testipiste. Viitattu 13.4.2017
http://minedu.fi/documents/1410845/4240776/VOK-raportti_2016/86ea0123-d929-4aa6-b453-95eaa1ec2dd7
- Stenberg, H. & Autero, M. 2016. SIMHE – Supporting Immigrants in Higher Education in Finland – case Metropolia Ammattikorkeakoulu. AMK- ja ammatillisen koulutuksen tutkimuspäivät 8.–9.11.2016. Seinäjoki. Tilastokeskus. 2017. Maahanmuuttajat ja kotoutuminen. Viitattu 9.1.2017
<http://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/index.html>
- Turun ammattikorkeakoulu. 2016. Liiketalouden korkeakouluopintoihin valmentava koulutus maahanmuuttajille. Viitattu 27.1.2017
<http://www.turkuamk.fi/fi/tyoelamapalvelut/koulutushaku/liiketalouden-korkeakouluopintoihin-valmentava-kou/>
- Valvira. 2017. Ammattioikeudet. Viitattu 24.1.2017
<http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/ammattioikeudet>
- Yli-Jokipii, M. 2016. Kuulumisia-project. Teachers' training programme for migrant teachers. Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities -seminaari 13.–14.12.2016. Jyväskylä.
- Yliopistolaki 558/2009. Valtion säädöstietopankki Finlex, ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 27.1.2017
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>

LIITE 1: Poimintoja SIMHE-UniPID -pilottihankkeen ohjaustilastoista

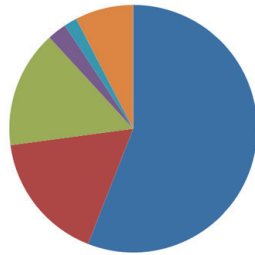
Jyväskylän SIMHE-UniPID-pilottihankkessa annettiin vajaan vuoden aikana yksilöohjausta 130 henkilölle ja ryhmäohjausta n. 200 henkilölle. Kaikista yksilöohjauskeskusteluista ei saatu kerättyä täysin kattavaa dataa. Erityisesti suorien puhelinkonsultaatioiden osalta tiedot jäivät osittain puutteellisiksi. Seuraavassa kuitenkin keskeisimpiä poimintoja niistä tiedoista, jotka saatiin kerätyksi.

Tilastollisesti katsottuna tyypillisin SIMHE-UniPID ohjauspalvelun käyttäjä oli kaupan tai tekniikan alaa edustava, pääkielenään arabiaa puhuva 30-vuotias turvapaikanhakija Keski-Suomesta. Kaiken kaikkiaan yhteydenottoja tuli 37 paikkakunnalta. Alueellinen hajonta osoitti kiinnostuksen olleen vahvaa myös Pirkanmaalla, Satakunnassa, Varsinais- ja Etelä-Suomessa. Yhteydenottoja saatiin kuitenkin myös Pohjois- ja Itä-Suomesta ja samalta paikkakunnalta kertyi usein useampia yhteydenottoja, kun tieto palvelusta levisi ihmiseltä ihmiselle. Ohjattavista noin 40 % oli naisia ja pieni enemmistö miehiä. Useimmat olivat kotoisin Irakista, Afganistanista tai Venäjältä, yhteensä lähtömaita oli 24.

Palvelun tiettävästi vanhin käyttäjä oli 53-vuotias ja nuorin 17-vuotias. Kävi nopeasti ilmeiseksi, että nykyisten, usein nuorisotakuuperustaisten rahoitusmallien takia yli 29-vuotiaiden turvapaikanhakijoiden ja muiden siirtolaisten mahdollisuudet päästä mielekkäisiin ja edullisiin koulutuksiin olivat harvassa. Vaikka läheltä olisikin löytynyt esim. kiinnostava ja sopiva valmentava koulutus, oli sen hinta 'yli-ikäiselle' mahdoton maksettavaksi.

Enemmistö (55,9 %) SIMHE-UniPID palvelun käyttäjistä oli turvapaikanhakijoita. Heidän kohdallaan ajatukset opiskelusta olivat kaksijakoisia: joku kaipasi opiskelusta itselleen mielekästä ajankulua 'pysyäkseen järjissään', toinen totesi, ettei voisi keskittyä ainakaan pidempikestoiseen opiskeluun ennen kuin tieto turvapaikasta olisi varmistunut. Eri vastaanottokeskusten erittäin vaihteleva S2-opetuksen taso ja edullisten kesäkursseiden puute koettiin merkittävinä ongelmina.

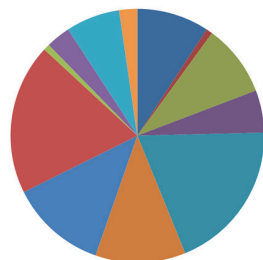
Ohjatuista n. 17 % oli jo saanut tai ehti pilottihankkeen toimintojen saada aikana pakolaistasuuden. Perheellisten kohdalla koulutuksia harkittiin usein kokonaisuuksina, ja mm. kuntapaikan valintaa voitiin pohtia siitä näkökulmasta, missä kaikkien perheenjäsenten koulutustarpeet tulisivat parhaiten huomioituiksi ilman, että kenenkään tarvitsisi muuttaa erilleen.

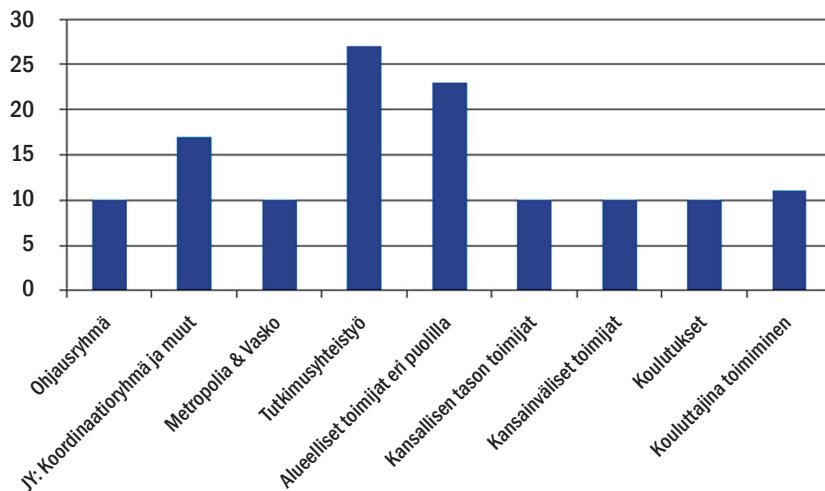
- Turvapaikanhakija (55,9 %)
- Pakolainen (16,9 %)
- Pysyvä oleskelulupa (15,3 %)
- Opiskelija (2,5 %)
- Suomen kansalainen (1,7 %)
- Muu (paperiton / ei tietoa) (7,6 %)

Palvelu kiinnosti myös pysyvän oleskeluluvan tai Suomen kansalaisuuden saaneita. Lisäksi saatiin joitakin yksittäisiä tiedusteluja suoraan ulkomailta. Nämä henkilöt ohjattiin ensisijaisesti tutustumaan Study in Finland -palveluun. Loppuvuodesta 2016 sekä kielteisten turvapaikkapäätöksen saaneiden että ammattipätevyyttään täydentävien yhteydenotot lisääntyivät merkittävästi. Ilmiöistä jälkimmäistä selittää se, että OPH alkoi lisätä omien päätöstensä loppuun SIMHEN yhteystiedot potentiaalisena lisäohjauksen kanavana. Luonnollisesti näissä erityistilanteissa olevien henkilöiden ohjaus oli astetta haastavampaa ns. perusohjaustilanteisiin verrattuna.

SIMHE-UniPID-palvelua käyttäneiden henkilöiden aiempien opintojen alakirjo oli mittava. Jo edellä mainittujen tietotekniikan ja kaupallisten alojen lisäksi myös rakennustekniikka, oikeustiede ja kasvatusala olivat yleisiä, ja kaiken kaikkiaan koulutusalojen kirjo oli suuri. Viereinen kaavio esittää SIMHE-UniPID-palvelun käyttäjien aiemmat koulutusalat prosentuaalisesti OKM:n ohjauksen alojen mukaisesti jaoteltuina. Valtaosalla ohjaukseen hakeutuneista oli joko suoritettut tai kesken jääneet kandidaattitasoiset opinnot, mutta joukossa oli myös yksittäisiä lukiolaisia, useita maisteriopiskelijoita tai maisterintutkinnon suorittaneita sekä joitakuita jatko-opiskelijoita ja tohtorintutkinnon jo suorittaneita henkilöitä.

- 1. Kasvatusalat (9,2 %)
- 2. Taiteet ja kulttuurialat (0,8 %)
- 3. Humanistiset alat (5,4 %)
- 4. Yhteiskunnalliset alat (5,4 %)
- 5. Kauppa, hallinto ja oikeustieteet (19,2 %)
- 6. Luonnontieteet (11,5 %)
- 7. Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (12,3 %)
- 8. Tekniikan alat (19,2 %)
- 9. Maa- ja metsätalousalat (0,8 %)
- 10. Lääketieteet (3,1 %)
- 11. Terveys- ja hyvinvointialat (6,9 %)
- 12. Palvelualat (2,3 %)

SIMHE-UniPID-pilottihankkeen toimintoihin kuului paljon muutakin kuin ohjausta. Vuoden mittaan käytiin lukuisia joukko erilaisia neuvotte-
luja, osallistuttiin moniin koulutuksiin ja tapahtumiin ja tehtiin yhteis-
työtä mitä moninaisimpien tahojen kanssa. Jonkinlaista kuvaa kokonais-
tilanteesta saa oheisesta taulukosta, johon on merkitty vain konkreettiset
kokoukset ja tapahtumat, ei puhelimitse tai sähköpostitse käytyjä neu-
votteluja. Jo näinkin tilaisuuksia kertyi liki 130.

LIITE 2: SIMHE @Summer School -pilotti

RAPORTTI SIMHE @Summer School -PILOTOINNISTA

Kesällä 2016 pilotoitiin yhteistyössä Itä-Suomen yliopiston kanssa turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten osallistumista yliopiston kesäkouluun (8.–19.8.2016). Asia järjestyi, kun SIMHE-UniPIDin yhteydenoton (kesäkuussa) jälkeen kesäkoulun koordinaattori vei asian Summer School -ohjausryhmän kokoukseen. Ohjausryhmä päätti, että muutamalle turvapaikanhakijalle voidaan myöntää vapautus kurssimaksusta, mutta elinkustannukset ja asuminen pitää kustantaa ”jotenkin muuten”. Lisäksi todettiin kurssien ainespesifisyyden takia edellytykseksi myös se, että hakijoilla olisi ”jotain sopivaa pohjakoulutusta”.

Osallistujiksi löytyi kaksi vastikään pakolaisstatuksen saanutta opiskelijaa kahdelle eri kurssille. Järjestävä yliopisto vapautti opiskelijat kurssimaksusta. Opiskelijat maksoivat itse ruokansa ja matkansa. Heille etsittiin vapaaehtoisverkostojen kautta ilmaiset majapaikat SIMHE-UniPIDin toimesta. Jatkossa tiivistetty palaute kaikilta asianosaisilta.

OPISKELIJAPALAUTE:

Opiskelijat kiittivät erityisesti käytännönläheisistä osioista, kuten oppitunnista sairaalassa ja tietokonelaboratoriotyöskentelystä. Toinen opiskelijoista nautti myös kesäkoulun sosiaalisesta ohjelmasta. Lisäksi oman kurssin vetäjä sai kehuja.

Hankalimmiksi koettiin yksittäiset luennot, jotka olivat joko liian vaikeita tai eivät osuneet oman kiinnostuksen ytimeen. Toisella opiskelijoista oli myös kuulovamma, joka vaikeutti opiskelua. Kuitenkin molemmat osallistuneista suosittelivat, että kesäkoulukursseja voitaisiin jatkossakin avata turvapaikanhakijoille ja pakolaisille. Perusteluina nimettiin mm. se, että kesäkoulukurssin kautta sai uutta tietoa ja tutustui käytännössä Suomen koulutusjärjestelmään. Korkeasti koulutetuille turvapaikanhakijoille kesäkoulun nähtiin tarjoavan myös mahdollisuuden esitellä omaa osaamistaan ja potentiaaliaan opiskelijoina sekä edesauttavan hakeutumista tutkinto-opiskelijaksi tai työelämään.

Kehitettävää opiskelijat löysivät mm. opiskelijoiden oman erityisosaamisen paremmasta hyödyntämisestä kursseilla sekä kurssivalikoiman monipuolistamisesta. Pelkät kesäkurssit eivät riitä, vaan kursseja pitäisi voida suorittaa myös syksyllä ja keväällä. Toinen opiskelijoista

haaveili jopa oman SIMHE-yliopiston perustamisesta, sillä eri yliopistojen ja tiedekuntien eri käytännöt tuntuivat hämmentäviltä. Lisäksi peräänkuulutettiin koulutuspoliittisia muutoksia, niin että Euroopan ulkopuoleltakin saapuneilla opiskelijoilla olisi paremmat mahdollisuudet päästä jatkamaan opintojaan.

JÄRJESTÄVÄN YLIOPISTON PALAUTE:

Kummankin opiskelijan kohdalla oli omia haasteitaan. Toisen kuulovamma tuli järjestäjille yllätyksenä ja aiheutti ylimääräistä apuvälineiden etsimisen vaivaa ensimmäisinä päivinä. Haasteita esiintyi myös kurssin teoreettisimmissa osioissa, kielitaidossa ja suomalaisen koulutusjärjestelmän ymmärtämisessä (esim. mitä eroa on vaihto-opiskelijalla, tutkinto-opiskelijalla ja kesäkouluopiskelijalla?). Kuitenkin kesäkoulun koordinaattori totesi:

"Näiden kokemusten pohjalta turvapaikanhakijoita voi mielestäni Summer Schooliin osallistua toistekin. Vapautus kurssimaksuista ei ole yksin minun päätettävissäni mutta jos hakijoilla on pohjakoulutusta, joka riittää kurssille osallistumiseen, he voivat Summer Schooliin hakea. Enemmän täytyy kuitenkin kiinnittää huomiota heidän englannin taitoonsa, ja siihen millainen tuntemus heillä jo on Suomesta ja meidän koulutusjärjestelmästämmme. Myös siihen millaisia opintoja he ovat suorittaneet kotimaassaan olisi hyvä kiinnittää huomiota kurssia valitessa. Ja meillä täytyy olla jo hakuvaiheessa tieto, mikäli osallistujalla on joku erityisjärjestelyjä vaativa terveydellinen seikka."

SIMHE-UniPIDIN HUOMIOT:

Koska kyse oli ns. 'pilotin pilotista' vaati asia melkoisesti lisätyötä. SIMHE-UniPIDin rooli oli tässä prosessissa tiivistetysti seuraava:

- 1) Yhteydenotto kesäkoulun koordinaattoriin, tiedustelu mahdollisuudesta avata joitakin paikkoja turvapaikanhakijoille
- 2) Potentiaalisimpien hakijoiden kartoittaminen ja kurssien markkinointi
- 3) Avustaminen hakuprosessin ja liitteiden kanssa tarvittaessa
- 4) Edullisten/ilmaisten majapaikkojen löytäminen (ehdottomasti suuritöisin osio)
- 5) Opiskelijoiden etätuki kurssin aikana tarvittaessa
- 6) Palautteen kerääminen ja koostaminen

Kahdesta opiskelijasta toinen sai opintopisteet suoritetusta kurssista, toinen jätti lopulta tietoisesti kurssin kesken liian päällekkäiskuormituksen takia. Kesäkoulu selvästi innosti opiskelijoita mahdollistamalla heille tutustumisen oikeaan yliopistoon ja suorat keskustelut yliopiston toimijoiden kanssa. Toisaalta yliopistotoimijat saivat – osa ensimmäistä kertaa – suoran kontaktin pakolaisopiskelijoihin.

Mahdollisuus saada kosketus oman alan opintoihin, opiskelijoihin ja opettajiin koettiin merkittäväksi: kuten opiskelijat itse totesivat, käytännön kautta oppi ymmärtämään paremmin suomalaista koulutusjärjestelmää. Vaikka asioista oli jo etukäteen puhuttu ja luettukin, vasta käytännön opiskelutilanne auttoi hahmottamaan kokonaisuutta. Samalla järjestävän yliopiston väki sai tuntumaa siihen, mitkä asiat omassa järjestelmässä voivat herättää kysymyksiä ja hämmennystä. Myös majoittajatahoilta saatiin positiivista palautetta – syntyi vaikutelma, että kaikki osapuolet pääsivät oppimaan ainakin jotakin toisiltaan.

YHTEENVETO

Suosittellemme yliopistoille kesäkoulupaikkojen avaamista turvapaikanhakija- ja pakolaisopiskelijoille. Käytännön hyötyjä löytyy sekä opiskelijoille (mahdollisuus saada opintopisteytettyjä suorituksia omalta alalta) että yliopistolle (esim. lisäkurssilaisia kursseille, joissa osanottajamäärä uhkaa jäädä liian pieneksi).

Tietyt perusasiat on kuitenkin otettava huomioon asioiden sujumisen varmistamiseksi.

- Talouskysymykset
 - Kesäkoulun normaali kurssimaksu on tälle opiskelijaryhmälle liian korkea. Tarvitaan joko merkittävä alennus hintaan tai mieluiten vapautus kurssimaksusta.
 - Majoituksen mahdollistaminen tarvittaessa. Toiselta paikakunnalta käsin asian järjestäminen keskellä kesälomia osoittautui erittäin haastavaksi. Tukea tähän voisi pyytää paikallisilta järjestöiltä, seurakunnilta jne.? Kotimajoituksen etu on paikallisasiantuntemus ja tutustuminen. Jos opintoja on tarjolla riittävän lähellä, ei majoitus muodostu ongelmaksi.
 - Ruokailujen ja matkojen maksaminen itse tuntui opiskelijoista luontevalta.

- Selkeät kriteerit
 - Millaista pohjakoulutusta ja kielitaitotasoa hakijoilta edellytetään?
 - Näitä voisi selkeästi avata jo kurssiesittelyissä.
 - SIMHE-ohjauspalvelu tukena kiinnostuneille: varmistetaan, että edellytyksiä saada kurssi suoritetuksi on.
 - Tieto terveysasioista hyvissä ajoin järjestäjille!

- Kurssisisällöt
 - Käytännölliset osiot saivat positiivisinta palautetta -> kannattaa pyrkiä avaamaan mahdollisuuksia osallistua erityisesti sellaisilla kursseilla, joissa opiskelijat pääsevät myös itse tekemään.

- Muu tuki
 - Opiskelukaupungin kartat, bussireitit, mahdollinen polkupyörien lainaus jne. asiat ovat tärkeää tietoa pidemmästä matkasta tuleville opiskelijoille.
 - Tuutorit, monikulttuurisuuskeskukset ym. tukiverkot ovat nekin tarpeellisia.

LIITE 3: SEMINAARIN PALAUTEKOOSTE

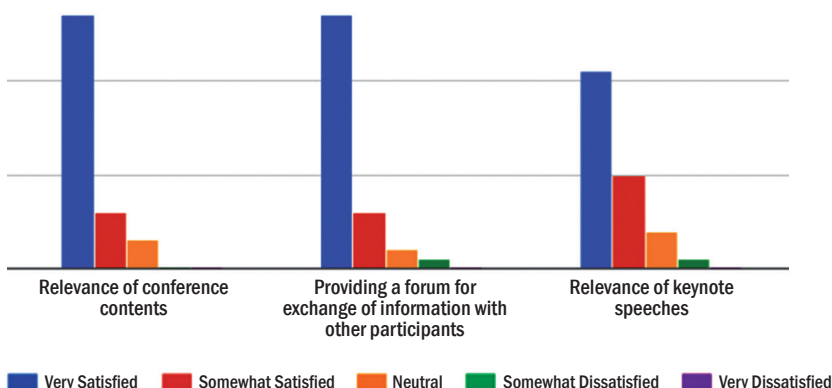
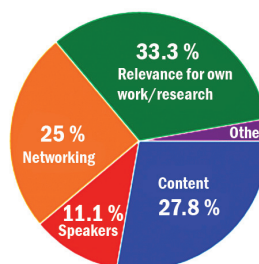
SEMINAR FEEDBACK SURVEY

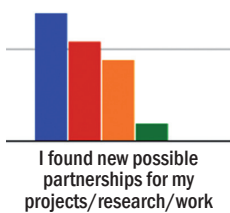
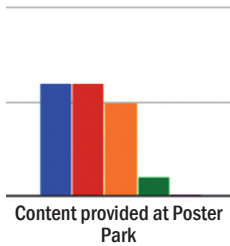
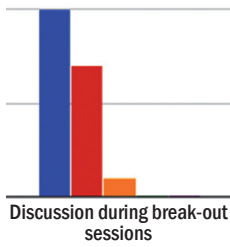
Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities, 13–14 December 2016

A feedback survey was sent to all the 103 participants of the *Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities* seminar, held 13–14 December 2016, in Jyväskylä at Ruusuipuisto. Of the participants, 36 answered the survey, which is 34,95 % of all the seminar’s participants. The seminar was mostly attended

by people working in Higher Education Institutions (41,7 %) and by researchers (27,8 %). The high percentage of “Other” (30,6 %) includes mainly students, volunteers and the experience experts. The most common reason for attending the seminar was the relevance of the topic for one’s own work or research (33,3 %). Also the opportunity of networking (25 %) and the content of the seminar (27,8 %) were important reasons for attending.

The two-day event was composed of different kinds of activities of which some seem to have been more popular than others. The topic of the seminar was found very relevant and interesting, and the people were mostly satisfied with the **contents of the conference** and the **opportunity of sharing** with others. The main goal of the seminar was thus fulfilled. Although the speakers of the seminar were mostly considered rele-

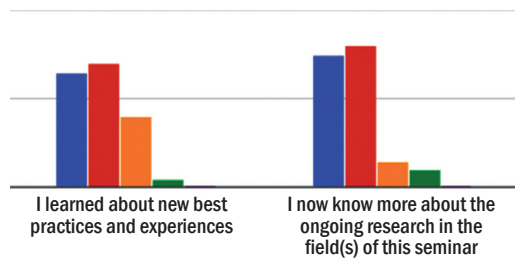
vant, there were also some neutral and somewhat dissatisfied opinions regarding this. Few of the open responses suggested that the quality of the plenaries could have been better.

Most of those who answered the survey found that the discussion at the **Break-out sessions** had been very satisfying. Some people would have liked to attend more than one Break-out session at the same time but since they were parallel, this was impossible. The **Poster Park** did not score as high as the other contents of the seminar. The Poster Park was one of the new and thus somewhat confusing practices presented in the seminar and the selection of the posters was perhaps not exactly what was expected.

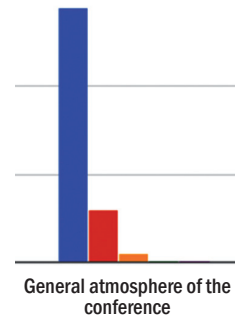
Most participants evaluated that they were satisfied with the seminar providing a forum for the exchange of information with other participants. Some considered **networking** the most beneficial aspect of the seminar. Some participants also found new possible partnerships for their projects, research, or work. The networking objectives of the seminar were thus satisfyingly fulfilled.

People also commented that it was important to share information face-to-face with people from different backgrounds. This also gave the attendants an opportunity to have their voice heard. Many did however comment that there was generally too little time for discussion.

Most (17+14/36) of those who answered the survey expressed that they very satisfied or satisfied with **new ideas and inspiration** for their work. Many had also learned about new practices or about ongoing research in the field. These aspects did however divide opinions more than most other aspects. There were also some comments that the seminar did not include the research perspective as much as it could have.

The **general atmosphere** of the seminar was rated overwhelming positively. All but one (29+6/36) respondents found the atmosphere very satisfying or satisfying. It was also strongly agreed that this kind of seminar should be organized on a regular basis. In addition, the participants were mostly satisfied with the technical issues of the seminar, including conference facilities, food and beverage, and dates of the conference with. It is also worth noticing, that there wasn't a single "very dissatisfied" answer for the whole survey.

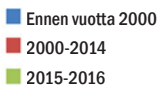
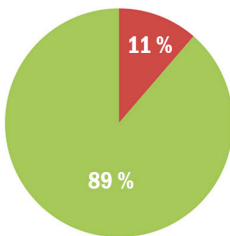

LIITE 4: SIMHE-UniPID palautekysely

SIMHE-UniPID palautekyselyn raportti

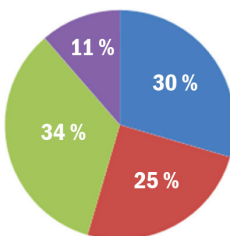
SIMHE-UniPID lähetti 19.1.2017 ohjauspalveluun osallistuneille (N = 136) sähköpostiviestin, joka sisälsi linkit asiakkaille suunnattuun palautekyselyyn. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, englanniksi tai arabiaksi. Kysely sulkeutui 26.1., mihin mennessä palautekyselyyn oli vastannut yhteensä 44 henkilöä eli noin 32 % asiakkaista. Neljä oli vastannut suomeksi, 13 arabiaksi ja 27 englanniksi. Tässä raportissa esitellään yhteen kootut tulokset.

Milloin saavuit Suomeen?

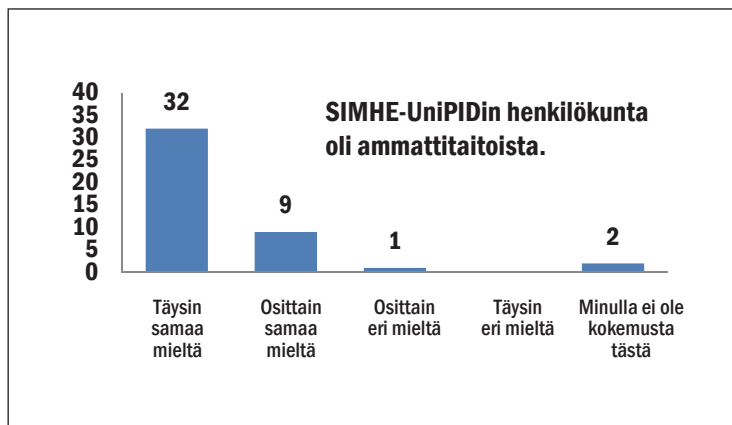
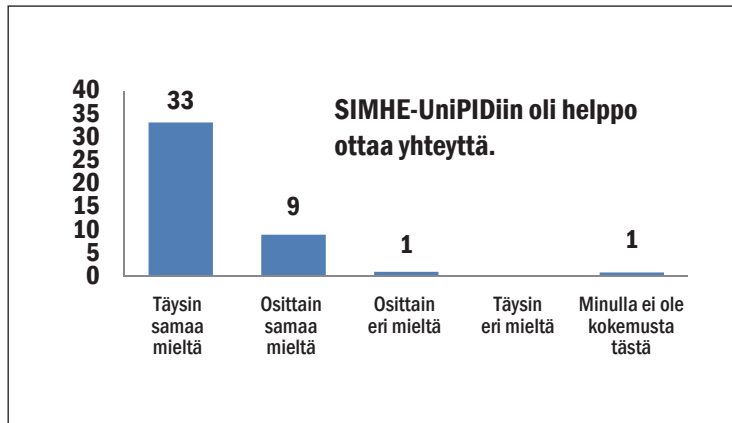
Enemmistö kyselyyn vastanneista oli saapunut Suomeen vuosien 2015–2016 aikana, jolloin turvapaikanhakijoita saapui maahan aiempia vuosia enemmän. Myös monet vastaajista olivat hakenneet Suomesta turvapaikkaa, ja 34 % ilmoittikin oleskeluluvan odottamisen kuvaavan tämänhetkistä elämäntilannettaan parhaiten. 36 % vastanneista opiskeli, 23 % oli työttömänä, 5 % työskenteli ja 2 % asui muualla kuin Suomessa kyselyyn vastaamisen aikaan.

Mistä sait tiedon SIMHE-UniPIDistä?

Tieto SIMHE-UniPID-palvelusta oli tavoittanut useimmat erilaisten maahanmuuttopalveluiden, kuten vastaanottokeskusten, monikulttuurisuuskeskusten, TE-toimistojen tai kotoutumispalveluiden, kautta. Internet ja ystävät osoittautuivat lähes yhtä keskeisiksi tiedonlähteiksi.

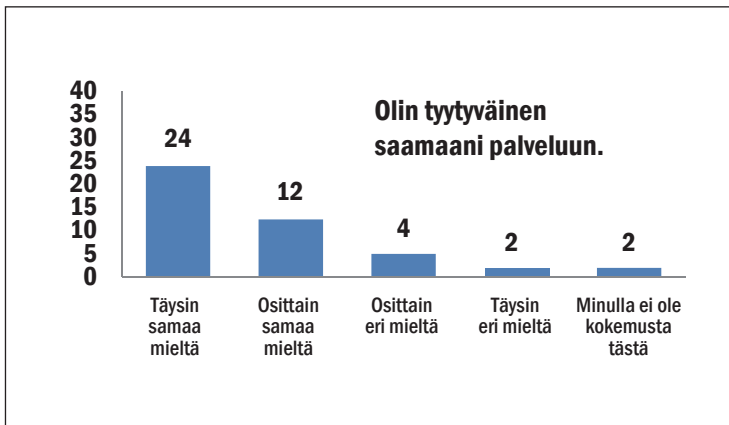
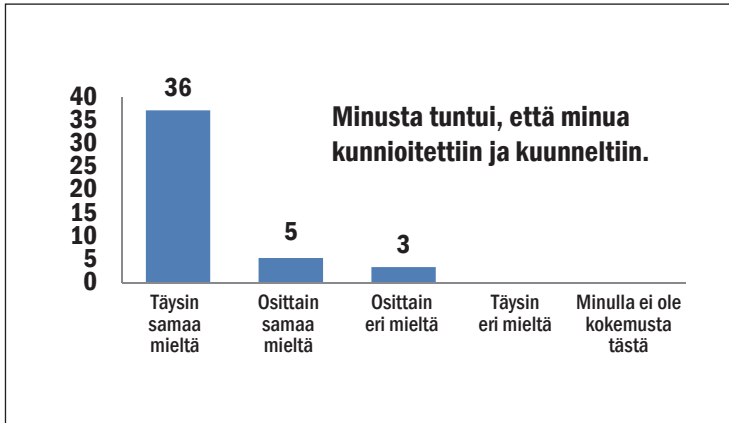
Vastaajat olivat saaneet henkilökohtaista ohjausta kasvokkain keskustelun (18), puhelinkeskustelun (16) ja/tai verkkopuhelun (14) kautta. Lisäksi vastanneet olivat saaneet ohjausta sähköpostitse (40 %). Ohjauksen antia tiedusteltaessa vastaukset jakautuivat melko tasaisesti. Eniten hyödyllistä tietoa asiakkaat kokivat saaneensa korkeakoulutusmahdollisuuksista (19 %), kieli-vaatimuksista (17 %), osaamisen tunnistamisesta (16 %) ja hakukelpoisuudesta (14 %). Kyselyyn

vastanneista noin 45 % oli aloittanut tai jatkanut erityyppisiä opintoja korkeakouluissa, muissa oppilaitoksissa tai verkko-opintojen muodossa.

Yhteydenotto palveluun sähköpostitse tai puhelimitse oli hyvä ratkaisu kyselyyn vastanneiden näkökulmasta. Yhteydenottoihin vastaamisen nopeuteen oltiin pääosin hyvin tyytyväisiä. Verkkosivujen hyödyllisyyttä koskevilla vastauksilla oli sen sijaan enemmän hajontaa. Sivuille toivottiin koottua tietoa koulutusmahdollisuuksista. Tämä viittaa myös siihen, ettei Opintopolku.fi-palvelu vielä ole riittävän käyttäjäystävällinen.

Enemmistö vastanneista oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että SIMHEN ohjaajat olivat ammattitaitoisia ja ymmärsivät asiakkaiden tilanteet. Kehitysehdotuksena esitettiin, että ohjaajiin voisi kuulua myös maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, jotka hallitsevat asiakkaiden puhumia kieliä ja tuntevat lähtömaiden koulutusjärjestelmiä.

Noin 93 % vastanneista oli joko täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että heitä oli ohjauksessa kuunneltu ja kunnioitettu. Tämä palaute kertoo siitä, että SIMHEN ohjauspalvelun lähtökohdat eli kuunteleminen ja asiakkaan kohtaaminen yksilönä ovat käytännössä jo hyvin toteutuneet, mutta kehitettävääkin vielä on.

Kokonaistyytyväisyyttä ja ohjauskeskustelun jälkeistä asioiden edistämistä koskevista vastauksista oli melko suurta hajontaa muiden kysymysten vastauksiin nähden. Noin puolet vastanneista ilmoitti olevansa täysin tyytyväisiä palveluun ja asioidensa hoitoon, mutta vastaajien joukossa oli myös näihin asioihin tyytymättömiä.

Yleisin ohjaukseen liittyvistä ongelmista oli keskusteltujen vaihtoehtojen sopimattomuus: koulutuspolut, jotka ohjaustapaamisissa nousivat esiin, eivät kiinnostaneet osaa vastaajista tai koulutukset eivät jostakin

syystä olleet heille mahdollisia. Osa olisi kaivannut vielä enemmän tukea opintoihin hakeutumisessa, ja joillekin oman paikan löytäminen tuntui palvelusta huolimatta haastavalta:

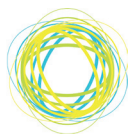
It is really very good service but I still can't find place to study in the university because it is hard to find what I needed and I am shy to asking again.

Palautteiden joukossa on pohtimisen arvoisia kehitysehdotuksia. Esimerkiksi vertaisohjauksen mahdollisuuksia ja entistä tehokkaamman tiedottamisen kanavia on hyvä selvittää hankkeen jatkoa ajatellen. Vaikka yllättävän moni vastaajista (16) ilmoittikin nykyään opiskelevansa, on syytä kiinnittää huomiota myös koulutustarjontaan ja sen kehittämiseen paremmin kohderyhmää palvelevaksi.

Tässä yhteenvedossa esitellään *Supporting Immigrants in Higher Education in Finland (SIMHE)* -pilottihankkeen toimintaa Jyväskylän yliopistossa vuosina 2016–2017. Pilottihanke oli osa opetus- ja kulttuuriministeriön vastuukorkeakoulutoiminnan kokeiluvaihetta, ja se kuului hallinnollisesti Jyväskylän yliopiston koordinoimaan UniPID-verkostoon. Vastuukorkeakoulutoimintaa pilotoitiin samaan aikaan myös Helsingissä sijaitsevassa Metropolia Ammattikorkeakoulussa.

Jyväskylän SIMHE-UniPID-hankkeessa kehitettiin korkeakoulutetuille ja korkeakoulutuksesta kiinnostuneille siirtolaisille tarkoitettua ohjauspalvelua ja tuettiin ohjattavia sopivien koulutuspolkujen löytämisessä. Lisäksi hankkeessa rakennettiin laajaa yhteistyöverkostoa siirtolaisuuden kysymysten parissa työskentelevien oppilaitosten, organisaatioiden ja tutkijoiden suuntaan. Yksi SIMHE-UniPID-pilottihankkeen kohokohdista oli joulukuussa 2016 järjestetty kansallinen seminaari, jonka annista julkaistiin raportti *“Open the doors!” Migrants in Higher Education: Fostering Cooperation at Universities Seminar 13.-14.12.2016 in Jyväskylä.*

Pilottivuoden jälkeen maahan muuttaneiden korkeakoulutukseen tukea ja ohjausta tarjoavaa vastuukorkeakoulutoimintaa on jatkettu. Vuoden 2017 alusta alkaen mukaan toimintaan liittyi Jyväskylän yliopiston ja Metropolian lisäksi neljä muuta korkeakoulua, ja SIMHE-nimen alla kulkeva työ on muuttunut lyhyestä hankkeesta paitsi laajemmaksi myös pidemmän tähtäimen strategiseksi toiminnaksi.

Opetus- ja
kulttuuriministeriö

ISBN 978-951-39-7053-6

9 789513 970536